

Ekologická daňová reforma

Pavel Gofroň

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav veřejné správy a regionálního rozvoje
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel GOFROŇ**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Ekologická daňová reforma v ČR.**

Zásady pro vypracování:

Teoretická část

1. Na základě literární rešerše formulujte podstatu ekologických daní.

Praktická část

2. Proveďte analýzu daňové soustavy České republiky se zaměřením na účinky jednotlivých daní ve prospěch životního prostředí.

3. Zhodnoťte návrh koncepce ekologické daňové reformy v České republice.

4. Na základě předchozí analýzy navrhněte doporučení pro ekonomickou daňovou reformu v České republice a zhodnoťte její dopady.

Rozsah práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] Kubátová, K. Daňová teorie a politika. Praha: ASPI Publishing 2003. ISBN 80-86395-84-7.
- [2] Moldan, B. a kol. Economic aspects of environmental protection. Praha: Charles University Press 1998. ISBN 80-7184-859-7.
- [3] Šťasný, M. Environmentální daňová reforma. Praha: Matfyz Press 2002. ISBN 80-86732-00-2.
- [4] Šíroký, J. Daňové teorie s praktickou aplikací. Praha: C. H. Beck 2003. ISBN 80-7179-413-9.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Eliška Pastuszková
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání bakalářské práce: 20. října 2006
Termín odevzdání bakalářské práce: 5. ledna 2007

Ve Zlíně dne 20. října 2006

doc. PhDr. Václav Nováček, CSc.
děkan

doc. RNDr. René Wokoun, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Cílem bakalářské práce „Ekologická daňová reforma“ je popsat a analyzovat ekologickou daňovou reformu v České republice. Práci jsem rozčlenil na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část popisuje současné administrativně-právní a ekonomické nástroje ochrany životního prostředí. V praktické části se zabývám současnou daňovou soustavou a návrhem koncepce ekologické daňové reformy v České republice. Zaměřuji se především na popsání jejích předpokladů, sazeb jednotlivých daní i jejích plánovaných dopadů.

Klíčová slova: Životní prostředí, administrativně-právní nástroje, ekonomické nástroje, daňová soustava, ekologická daňová reforma.

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

The aim of the bachelor thesis „Ecological tax reform“ is to describe and analyze ecological tax reform in the Czech Republic. I have divided this work into two parts. The theoretical part describes current administratively-legal and economic instruments of environmental protection. In the practical part, I concentrate on the current tax system and the proposal of ecological tax reform conception in the Czech Republic. Mainly, I focus on describing of its presumptions, rates of individual taxes and also its supposed incidencies.

Keywords: Environment, administratively-legal instruments, economic instruments, tax system, ecological tax reform.

Poděkování:

Rád bych poděkoval vedoucí své bakalářské práce, Ing. Elišce Pastuszkové za veškerou pomoc při zpracovávání práce, trpělivost a ochotu.

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 NÁSTROJE POLITIKY OCHRANY ŽP	10
1.1 PROPOJENÍ EKOLOGICKÉ A EKONOMICKÉ POLITIKY	10
1.2 KLASIFIKACE ADMINISTRATIVNĚ-PRÁVNÍCH NÁSTROJŮ.....	12
1.3 KLASIFIKACE EKONOMICKÝCH NÁSTROJŮ	14
1.3.1 Poplatky.....	17
1.3.2 Ostatní ekonomické nástroje	18
1.4 DANĚ JAKO EKONOMICKÝ NÁSTROJ EKOLOGICKÉ POLITIKY.....	22
1.4.1 Konstrukce ekologických daní	23
1.4.2 Klasifikace daní s ekologickými aspekty	24
1.4.3 Ekologická daňová reforma jako daňový nástroj politiky ochrany ŽP	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
2 DAŇOVÁ SOUSTAVA V ČR A ÚČINEK NA ŽP	29
2.1 DAŇ Z PŘÍJMU FYZICKÝCH OSOB.....	29
2.2 DAŇ Z PŘÍJMU PRÁVNICKÝCH OSOB.....	31
2.3 SILNIČNÍ DAŇ	32
2.4 DAŇ Z NEMOVITOSTI	33
2.5 DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY.....	34
2.6 SPOTŘEBNÍ DAŇ.....	35
3 KONCEPCE EKOLOGICKÉ DAŇOVÉ REFORMY V ČR	38
3.1 ZDANĚNÍ ELEKTRINY A ENERGETICKÝCH PRODUKTŮ PRO VÝROBU TEPLA	42
3.2 DAŇ Z MOTOROVÝCH VOZIDEL.....	44
3.3 DANĚ Z MOTOROVÝCH PALIV A BIOPALIV	50
3.4 VÝNOSY A DOPADY REFORMY	50
3.5 ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	61
SEZNAM TABULEK	62

ÚVOD

V dnešní době je stále více zřejmé, že ekonomická činnost člověka čím dál tím výrazněji ovlivňuje životní prostředí. Přispívá k tomu hlavně fakt, že ekonomiky všech současných zemí, které dosahují hospodářských úspěchů, mají tržní charakter. V některých případech úspěšné fungování trhu přináší také účinnou ochranu životního prostředí, někdy však také v této oblasti trh selhává. Jsou to například některé dopady současných ekonomických aktivit, které se projevují např. narušením ozónové vrstvy. V tomto konkrétním případě není schopen trh zahrnout do cen náklady způsobené poškozením životního prostředí.

Proto je z hlediska ochrany životního prostředí v případech selhání trhu přistoupit ze strany státu k určitým opatřením, aby se zabránilo dalšímu poškození životního prostředí. Typickým příkladem je např. uplatnění principu „znečišťovatel platí“, platného v členských zemích OECD již od roku 1972. Právě tato opatření musí realizovat ekologická politika, kterou stát toto znečišťování přírody reguluje.

K základním prostředkům, kterými stát, prostřednictvím politiky ochrany životního prostředí, ovlivňuje znečištění, patří nástroje politiky ochrany životního prostředí, k jejichž moderním prvkům patří ekologické daně, kterým se věnuje tato bakalářská práce.

Cílem této bakalářské práce je popsat a analyzovat ekologickou daňovou reformu v České republice, která vychází z ekologických daní.

V první, teoretické, části se budu věnovat popisu základních nástrojů politiky ochrany životního prostředí. Patří mezi ně administrativně-právní a ekonomické nástroje. K nejznámějším administrativně-právním nástrojům patří obecně závazné právní předpisy, správní akty (hlavně povolení k ochraně životního prostředí), standardy, mezi které patří emisní a imisní limity, a v neposlední řadě také provozní požadavky atd. Ekonomických nástrojů existuje celá řada, nejznámější a nejpoužívanější jsou poplatky, kterých existuje několik druhů. K moderním ekonomickým nástrojům patří také dotace, systém zálohování, či prodej emisních práv (obchodovatelná emisní povolení). Poté popíši ekologické daně, ekonomický nástroj ochrany životního prostředí, stěžejní prvek této práce.

V druhé, praktické, části se budu detailně zabírat právě daněmi a ekologickou daňovou reformou. Zanalyzuji současný stav daňové soustavy v ČR i s ohledem na to, jak současné platné daně přispívají k ochraně životního prostředí. V daňové soustavě je řada prvků, zohledňujících ekologii, je však zřejmé, že nový vítr do oblasti efektivnějšího ovlivňování

znečišťování ŽP přinesou až daně ekologické, ze kterých vychází ekologická daňová reforma. V další části se tedy budu zabývat právě koncepcí ekologické daňové reformy v ČR, kterou na sklonku minulého roku představilo MŽP. Popíši základní principy, ze kterých koncepce vychází, dále také stanovení jednotlivých daní a jejich sazby a v neposlední řadě také to, jak ekologická daňová reforma ovlivní celkovou situaci a každodenní život obyvatel našeho státu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁSTROJE POLITIKY OCHRANY ŽP

1.1 Propojení ekologické a ekonomické politiky

Přelom druhého a třetího tisíciletí přinesl mnohé významné změny prakticky ve všech oblastech, životní prostředí nevyjímaje. Postupující globalizace zesílila vzájemnou provázanost vývoje životního prostředí, ekonomiky i sociálních podmínek. Stav životního prostředí se stal důležitou součástí kvality života společnosti.

Ekonomická činnost je samozřejmě spjata s menším či větším narušováním životního prostředí. Používané technologie i rozsah spotřeby a výroby stále více ohrožují stabilitu světových ekosystémů.

Je však zřejmé, že význam ekonomické činnosti, kterou chápeme jako účelné využívání lidských a přírodních zdrojů k produkci výrobků a služeb, je v dnešní tržní době pro každou zemi klíčový. Osud každé země dnes závisí hlavně na jejím hospodářském úspěchu a každá země o tento úspěch usiluje. Proto hraje ekonomická činnost klíčovou úlohu v každém státě, který chce patřit mezi prosperující, nesmí se však zapomínat na to, že právě ekonomická činnost výrazně ovlivňuje ekologii.

Lidé by si měli uvědomit, že kvalita životního prostředí ve kterém žijí, výrazně ovlivňuje jak život jejich, tak zejména dalších generací. Díky ekonomickému rozvoji mají lidé možnost uspokojovat své konzumní potřeby, ale chtějí mít také možnost ve stejné míře využívat čistého vzduchu, vody a nezdevastované přírody.

Podmínkou zachování výše zmíněných možností je cílevědomá a důkladná kontrola a také nutnost vztahy mezi ekonomickým rozvojem a na druhé straně stavem životního prostředí regulovat politikou ochrany životního prostředí, která zamezí upřednostňování ekonomických zájmů před ekologickými.

Stav životního prostředí se tedy stal důležitým prvkem kvality života společnosti. V souvislosti s interakcí mezi ekonomikou a ekologií můžeme zaznamenat dvě základní situace: [2]

- jak ekologická politika ovlivňuje hospodářský rozvoj a další národohospodářské ukazatele,
- jaký dopad má státní politika v hospodářských odvětvích na životní prostředí.

Jedná se tedy o dvousměrný a vzájemně podmíněný vztah, ve kterém mají obě politiky v podstatě stejné postavení. Kupříkladu, ekologická politika upřednostňovaná vládou může mít značný vliv na ukazatele hospodářského vývoje či nezaměstnanosti a dalších ekonomických veličin, na druhé straně politika státu v ekonomické oblasti, např. v oblasti průmyslové výroby, která výrazněji ovlivňuje stav životního prostředí, může nepřímo působit na vývoj ukazatelů kvality životního prostředí.

Největší zatížení pro životní prostředí představují průmysl, energetika, zemědělství společně s dopravou a domácnostmi. Hospodářská politika a zásahy státu usměrňující aktivity podniků v těchto sektorech mohou mít závažné pozitivní i negativní ekologické souvislosti. Hospodářská politika využívá velkého množství nástrojů, které mají značný ekonomický dopad. Jsou to např. ovlivňování preferencí spotřebitelů formou krátkodobou, či dlouhodobou (vzdělávání), dále pak fiskální a monetární politika státu, motivační daně, subvence, omezování množství atd. K prosazení cílů hospodářské a ekologické politiky je důležité i působení nástrojů daňové politiky a cenové regulace. Finanční politika v rámci jednotlivých výrobních odvětví je začleněna do soustavy nástrojů, které využívají veřejné finance. Zde mají své místo administrativně-správní i ekonomické nástroje ekologické politiky.

Ekologická politika ČR se v současném období zaměřuje zejména na velké zdroje znečištění. V situaci, kdy ČR dosáhne u těchto zdrojů emisních limitů, bude další vývoj v oblasti životního prostředí výrazně determinován zejména malými zdroji znečištění. Řešit tento problém může ekonomická politika země využitím soustavy ekonomických nástrojů. Příkladem můžou být odvětví jako doprava a zemědělství, kde ve všech případech není možné uplatnit kontrolu každého znečišťovatele. V těchto odvětvích bude o úspěšnosti nástrojů a o celkových dopadech na životní prostředí rozhodovat charakter hospodářské politiky, jež může záměry státní politiky v oblasti životního prostředí podporovat nebo omezovat. [2]

V následujících kapitolách teoretické části budou popsány dvě základní skupiny nástrojů ochrany ŽP – administrativně-právní a ekonomické nástroje, zvláštní pozornost bude věnována ekologickým daním, modernímu prvku soustavy ekonomických nástrojů, ze kterých vychází ekologická daňová reforma v ČR, o které pojednává tato práce.

1.2 Klasifikace administrativně-právních nástrojů

Administrativně-právní nástroje ochrany ŽP jsou prvními a také do dnešní doby převažujícími nástroji. Tyto nástroje regulují chování znečišťovatelů ve vztahu k životnímu prostředí například tím, že zakazují nebo omezují emise znečišťujících látek, zakazují některé činnosti nebo regulují určité části výrobního procesu, ovlivňující životní prostředí apod.

Tyto příkazy či omezení samozřejmě nevznikají samy od sebe, ale vycházejí buď přímo z právního předpisu nebo z individuálního správního aktu, který vydává příslušný úřad. Dochází také ke kombinaci obou způsobů.

K jejich charakteristickým znakům patří to, že stanovují povinnosti subjektů ve vztahu k životnímu prostředí, dále kontrolují plnění těchto povinností a někdy také vynucují chování, předepsané zákonem. Jestliže znečišťovatel nesplní svou povinnost, je vystaven administrativním a někdy také trestním sankcím.

Administrativně právní nástroje jsou označovány jako přímé řízení ochrany životního prostředí. [3]

Tyto nástroje je možné podle Sobotky (Sobotka, 2000) rozdělit do několika kategorií:

Obecně závazný právní předpis – stanovuje zákazy a příkazy, které lze aplikovat na jeho adresáty. Tato forma regulace se využívá v případech, kdy je nutnost adresovat tuto právní povinnost co nejširšímu okruhu subjektů. Dále v případě, kdy se jedná o činnosti s minimálním vlivem na životní prostředí a také v situaci, kdy okruh adresátů můžeme zcela jednoznačně identifikovat díky jejich společné charakteristice.

Správní akt vydaný státním úřadem – jedná se o nejpoužívanější administrativní nástroj na ochranu životního prostředí. Souvisí s činnosti, které mají velký negativní dopad na životní prostředí a které je tedy nutné postihovat či regulovat individuálně případ od případu. Tyto akty se vyskytují v různých podobách, např. povolení výjimky, souhlas atd., a doposud není přijata jejich klasifikace.

V souvislosti s ochranou životního prostředí jsou nejdůležitější *povolení k ochraně životního prostředí*. Tímto povolením se rozumí rozhodnutí vydané ve správním řízení, kterým se povoluje činnost zařízení, jež může ohrožovat životní prostředí. Součástí tohoto

povolení je i vymezení základních povinností provozovatelů těchto zařízení. Tyto povinnosti je samozřejmě nutno dodržovat po celou dobu jeho provozování. [3]

Povolení mohou být jak individuální, tak také integrovaná nebo unifikovaná.

Standardy – patří k dalším významným administrativně právním nástrojům k ochraně životního prostředí. Standardy určují v měřitelné podobě míru povoleného chování znečišťovatelů. Mohou mít podobu jak kvantitativní, tak i kvalitativní. Patří mezi ně hlavně emisní standardy, představované u nás emisními limity.

Emisní limity představují nejvyšší přípustná množství znečišťujících látek emitovaných ze zdrojů znečištění do jednotlivých součástí přírody. Mohou to být kupříkladu emisní limity pro ovzduší či limity znečištění vod atd.

Dalším typem standard jsou *emisní limity*. Stanovují maximální množství znečišťujících látek v jednotlivých složkách ŽP. [3]

Stanovení výše těchto standard by mělo zajistit takový stav životního prostředí, který není nebezpečný pro zdraví lidí, neohrožuje ostatní živočichy a ostatní složky přírody. Dále je nutno přihlížet i k ochraně jak citlivějších skupin obyvatel (děti, starší občané) i živočichů a rostlin. Překročení standard je většinou spojené s vyhlášením mimořádných regulačních opatření.

Dále existují tzv. provozní požadavky, které předepisují jak vlastnosti zařízení či použité technologie, tak i kvalitu surovin nebo způsob, jakým se nakládá s odpadem. Tyto požadavky tedy předepisují požadavky na technologie, za účelem snížení nebo vylučování negativního vlivu látek, které znečišťují životní prostředí. Zvláštním příkladem těchto požadavků je povinnost používat tzv. „BAT“ (Best Available Technology). Tato technologie odpovídá nejefektivnější technologii z hlediska vysoké úrovně ochrany ŽP. Když se subjekt rozhoduje jakou technologii zvolí, bere v úvahu i náklady spojené se zvolenou technologií. Volí takovou technologii, která mu nepřináší „nepřiměřené náklady“. Tato technologie nese označení BAT/NECC¹. Tato technologie musí tedy fungovat za přijatelných podmínek, a to jak technických, tak i ekonomických.

---

¹ NECC – Not Entailing Excessive Costs

Na závěr této kapitoly bych rád posoudil jaké jsou výhody i nedostatky těchto nástrojů, které představují přímou metodu regulace znečišťování životního prostředí.

Je zřejmé, že různé příkazy či zákazy jsou rychlým a zároveň spolehlivým řešením problémů regulace ekonomické činnosti ve vztahu k ŽP. Je efektivní hlavně v situacích, kdy dochází k ohrožení lidského zdraví a také kvality prostředí. Tato přímá regulace se využívá pro snížení znečištění ze zdrojů, které mají podobné charakteristiky znečištění. Naopak není efektivní regulovat přímo velké množství malých a rozptýlených zdrojů znečištění, kam patří domácnosti, menší podniky nebo farmy. Regulovat není vhodné tam, kde chce politika životního prostředí působit především preventivně. Efektivita přímého řízení se snižuje hlavně díky nedůslednosti při vymáhání.

Hlavním problémem přímé regulace je fakt, že se snaží stanovit přesné a nepružné standardy pro všechny znečišťovatele a nebere v potaz náklady spojené se snížením znečištění některých z nich. Dále je také spojena s vysokými administrativními náklady. Tato regulace byla důležitá a potřebná hlavně v 70. letech minulého století, kdy bylo nutno naléhavě řešit problémy s ochranou životního prostředí.

V současnosti můžeme sledovat v této oblasti nové tendence. Je zde patrná snaha o zefektivnění administrativy a také úsilí o kombinaci administrativních, ekonomických a jiných nástrojů ochrany ŽP.

1.3 Klasifikace ekonomických nástrojů

Ekonomické nástroje jsou takové nástroje politiky životního prostředí, využívající k dosažení ekologických cílů cenový mechanismus, tzn. zvýhodňují ekologicky šetrné chování a naopak zatěžují finančně aktivity, které nepůsobí kladně na ochranu životního prostředí.

Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí u nás začaly vznikat v polovině šedesátých let. Jako první byly zavedeny platby za znečišťování ovzduší, které dostaly název poplatky. Současně s poplatky za znečišťování ovzduší byly ve stejném období u nás zavedeny také platby za vypouštění odpadních vod do vod povrchových. Tyto platby, přestože plnily obdobnou funkci jako poplatky za znečišťování ovzduší, dostaly název "náhrady" a později nový název úplaty. [13]

Kromě poplatků za znečišťování ovzduší a úplat za vypouštění odpadních vod byly u nás postupně zaváděny i další platby za znečišťování, případně za využívání přírodních zdrojů. Tyto ekonomické nástroje dostávaly různé názvy, a to především podle toho, jak byly pojmenovány v příslušném zákoně o ochraně dané složky životního prostředí. V současné době jsou v naší praxi zavedeny tyto ekonomické nástroje ochrany ŽP: [3], [13]

- Poplatkové systémy:
  - poplatky za znečišťování ovzduší,
  - úplaty za vypouštění odpadních vod do vod povrchových,
  - poplatky za ukládání odpadů na skládky,
  - úplaty za odběry vody z vodních toků,
  - úplaty za odběry podzemní vody,
  - poplatky za hluk z letecké dopravy,
  - poplatky v národních parcích,
  - odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu,
  - poplatky za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa,
  - úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých vyhrazených nerostů,
  - poplatky za spotřebu látek poškozujících ozónovou vrstvu země,
  - poplatky za komunální odpad ad.
- Ostatní ekonomické nástroje:
  - ekologické prvky v daňové soustavě,
  - pokuty za porušení předpisů stanovených k ochraně životního prostředí,
  - finanční forma náhrad škod,
  - dotace, půjčky, garance;
  - systém zálohování,
  - obchodovatelná povolení ad.

- Mezi základní funkce ekonomických nástrojů patří: [3]
- internalizační funkce, spočívá v částečném zohlednění negativních externalit jeho aktivit ve výrobních nákladech znečišťovatele;
- stimulační funkce, která představuje stimulaci znečišťovatele ke snížení úrovně jeho znečištění nebo k omezování spotřeby přírodních zdrojů (tento druh stimulace může také přinutit subjekty k rozvoji šetrných technologií a inovací;
- finanční funkce, díky které výnosy z použití těchto nástrojů slouží jako zdroj financování opatření na ochranu ŽP;
- vyrovnávací funkce, spočívá ve vyrovnávání rozdílných ekonomických podmínek znečišťovatelů, které jsou důsledkem minulého vývoje;
- redistribuční funkce přináší změnu nebo zmírnění finančních či nákladových dopadů na různá odvětví nebo sociální skupiny.

Účinnost působení ekonomických nástrojů zavedených v České republice však byla již od počátku oslabena v důsledku několika problémů: [2]

- Ekonomické nástroje byly konstruovány jako integrovaná součást administrativních nástrojů, které tvoří hlavní část systému ochrany životního prostředí, ale jako jejich dodatek, netvoří s nimi provázaný systém.
- Soubor ekonomických nástrojů vznikal neprovázaně, izolovaně a bez sjednocujícího výchozího postupu. V důsledku toho jsou značné rozdíly i mezi jednotlivými ekonomickými nástroji.
- Kvantitativní charakteristiky ekonomických nástrojů jsou příliš nízké, takže ve většině případů nepůsobí stimulačně a nemotivují k výrazné snaze snižovat znečišťování životního prostředí.

Nyní bych se přesunul k popisu konkrétních ekonomických nástrojů ochrany ŽP. Nejprve se zaměřím na poplatky a dále se přesunu k ostatním nástrojům, u kterých budu věnovat zvláštní pozornost ekologickým daním. Na závěr teoretické části popíši také základní otázky, týkající se ekologické daňové reformy.

1.3.1 Poplatky

Jak již bylo výše zmíněno, za nejvýznamnější ekonomické nástroje ochrany životního prostředí jsou u nás považovány především poplatky (úplaty) za znečišťování. Pomocí těchto poplatků je u nás zajišťováno alespoň částečné promítnutí "ekologie" do nákladů příslušných podniků. Je tak prakticky realizována teorie internalizace externalit a také se tímto nástroji může uplatňovat i postupné zajišťování dnes populárního principu "platí znečišťovatel" (polluter pays principle). [13]

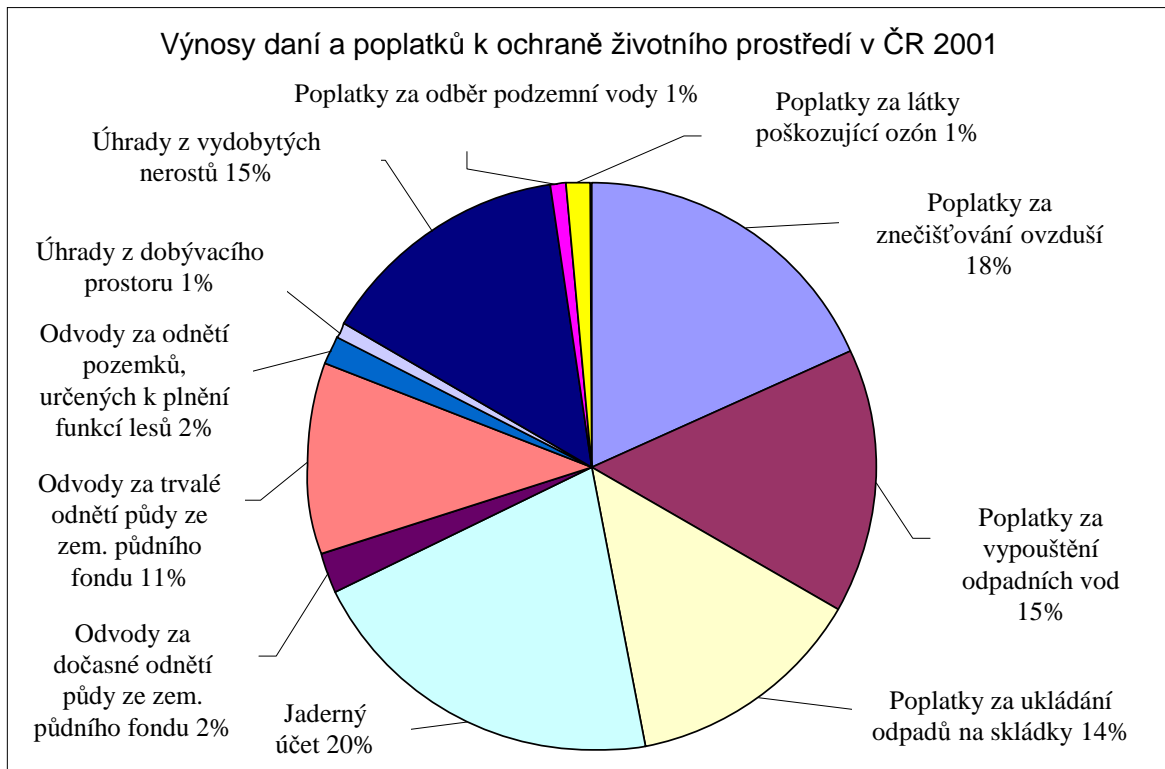
Poplatky jako ekonomické nástroje představují nástroj negativní stimulace (vztahují se na již vzniklé znečištění). Naproti tomu nástroje pozitivní stimulace ve formě dotací, subvencí či daňových úlev motivují ekonomické subjekty, aby k poškození životního prostředí vůbec nedošlo.

V kontextu toho je v poslední době u nás postupně prosazována změna v přístupu k poplatkům. Spočívá v tom, že jako první je třeba jednoznačně stanovit základní funkci a princip poplatků. Základem musí být ekonomická motivace mající za cíl změnu v chování znečišťovatele. Změna v tomto případě může být dosažena pouze tehdy, pokud ekologicky příznivé chování bude pro daný subjekt rovněž ekonomicky výhodné. Sazby poplatků jsou tedy založeny na tom, že jsou minimálně ve výši nákladů na likvidaci znečišťující látky.

Poplatky, tj. povinné, zákonem stanovené platby za znečišťování životního prostředí nebo za využívání některých přírodních zdrojů, představují u nás nejrozšířenější nástroj politiky životního prostředí. Výše poplatku závisí většinou na množství znečišťující látky a také na její kvalitě, to znamená do jaké míry příslušná látka znečišťuje životní prostředí.

Ekonomicky zdaleka nejvýznamnějšími jsou poplatky za znečišťování ovzduší, úplaty za vypouštění odpadních vod a poplatky za ukládání odpadů – jejich výnos tvoří asi 75 % celkových příjmů z poplatků a téměř 85 % výnosu z poplatků, které jsou příjmem Státního fondu životního prostředí.

V obrázku 1 můžeme vidět procentuální porovnání výnosů z poplatků v roce 2001. Je zřejmé, že z poplatků přinášejí největší výnos poplatky za znečišťování ovzduší. Významné jsou také úhrady z vydobytých nerostů, poplatky za vypouštění odpadních vod a poplatky za ukládání odpadů. Pětina výnosu připadá na jaderný účet. Z jeho výnosů bude financováno uložení vyhořelého radioaktivního paliva.

Obr. 1. Výnosy daní a poplatků k ochraně životního prostředí v ČR 2001, zdroj: Ščasný, 2003.

Kromě výše zmíněných, řadíme mezi poplatky související s ochranou životního prostředí v ČR také např. poplatky za hluk z letecké dopravy, poplatky v národních parcích, poplatky za využívání přírodních zdrojů, poplatky za produkty, odvedy za kácení dřevin, poplatky za spotřebu látek poškozujících ozón, uživatelské poplatky, poplatky za komunální odpad ad.

1.3.2 Ostatní ekonomické nástroje

Dotace, půjčky, garance

Ve sféře pozitivní ekonomické stimulace jsou nejvýznamnější dotace.

Jak můžeme vidět z následující tabulky 1, z příjmů plynoucích z dotací bylo pořízeno cca 23 % investic do ochrany ŽP. Hlavním zdrojem dotací je Státní fond životního prostředí. Stále více příjmů na ochranu životního prostředí plyne také do rozpočtu obcí. Dalším zdrojem prostředků na dotace je pomoc z fondů EU. Je směřována především na podporu neinvestičních ekologických projektů.

Dotace jsou ve většinou poskytovány obcím a neziskovým organizacím. Ve většině případů slouží k použití na ochranu vod, tzn. k výstavbě čističek odpadních vod a ovzduší.

Zvýhodněné půjčky jsou charakterizované nižší úrokovou sazbou a delší dobou splatnosti. Jsou poskytovány zejména z SFŽP, činí cca 40 % z celkových poskytnutých prostředků SFŽP. Jsou určeny jednak obcím a také hlavně malým a středním firmám.

Garance jsou zatím využívány hlavně v rovině státních záruk, které jsou poskytovány na akce většího významu (jejich udělení je často podmínkou poskytnutí zahraničních úvěrů). Záruky může poskytovat také SFŽP, zatím se tak ve velké míře neděje.

Tab. 1. Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle zdrojů financování v roce 2003.

	Celkem	v tom:					
		vlastní zdroje a rozpočtové prostředky	Granty a dotace			úvěry, půjčky a finanční výpomoci	Emise cenných papírů, bezúplatné převody, nepeněžní vklady, delimitace apod.
			z veřejných rozpočtů	ze zahraničí	ostatní		
tis. Kč							
Pořízené investice celkem	19 382 674	11 188 932	3 477 291	603 892	452 884	3 115 023	544 652
%	100,0	57,7	17,9	3,1	2,3	16,1	2,8

Zdroj: www.env.cz

Obchodovatelná povolení

Obchodovatelná povolení řadíme k ekonomickým nástrojům, které jsou tržně orientovány. Jsou charakteristické horizontálním vztahem, který mezi sebou navazují znečišťovatelé za účelem minimalizace výdajů, nutných k dodržení státem stanovených norem pro ochranu ŽP.

Obchodovatelná povolení fungují na základě cenového mechanismu. Množství obchodované komodity (např. maximální množství odpadu ukládaného na skládky, recyklační kvóty apod.) je stanoveno administrativně. Trh na základě interakce nabídky a poptávky po obchodovatelných povoleních generuje cenu.

Tato povolení mají řadu forem, společné je to, že pro každou oblast je určen maximální rozsah znečištění ŽP, který je rozdělen mezi znečišťovatele, kteří v dané oblasti působí. Rozdělení se provádí formou povolení, se kterými je možno obchodovat, tzn. subjekty je mohou nakupovat a prodávat. Základní jednotkou obchodování je tzv. povolenka, která opravňuje držitele např. k produkci 1 tuny odpadu (či ukládání 1 tuny odpadu na skládku) v průběhu kalendářního roku. Subjekty se mohou rozhodnout, jaké náklady jsou ochotny vynaložit, aby docílili snížení znečištění spojeného s jejich hospodářskou činností a pokud se kupříkladu dostanou pod předepsaný objem emisí, který odpovídá jejich oblasti, mohou tento rozdíl na trhu odprodat jiným znečišťovatelům, kteří mohou zvolit opačný postup.

Pro dobré fungování systému obchodovatelných povolení je důležité: [2]

- stanovit jednotlivé složky znečištění ŽP, na které budou obchodovatelná povolení zavedena;
- vymežit oblast pro zavedení obchodovatelných povolení (může zahrnovat jeden subjekt, město, region nebo území celého státu, obchodovat lze i mezistátně);
- stanovit limitní hodnotu množství znečištění pro určenou oblast a také zvolit způsob, jak dosáhnout snižování znečištění;
- vytvořit optimální způsob přidělení výchozích povolení znečišťovatelům,
- vytvořit trh a stanovit taková pravidla jeho fungování, aby odpovídaly zájmům politiky ŽP a environmentálním cílům (je nutné stanovit, kdo bude mít přístup na tento trh, za jakým podmíněk atd.).

V současné době jsou známé zkušenosti v obchodování s povolenkami zejména v oblasti ochrany ovzduší. Existují povolenky na CO₂ a ostatní skleníkové plyny. Tento systém se však začíná využívat také v oblasti vodních toků, managementu využití půdy nebo rybářství. Je využíván dlouhodobě v USA už od 70. let.

V ČR se systém obchodování s emisemi teprve rozbíhá, začal fungovat v roce 2005.

Depozitně refundační systémy

Podstata fungování depozitně refundačního systému (dále jen DRS) spočívá v podstatě v zálohování vybraných výrobků, tzn. na zavedení tzv. recyklačních příplatků. DRS má tři základní varianty:

Varianta 1:

U této varianty DRS zajišťují dvě funkce: [2]

- zajištění návratnosti použitých výrobků široké spotřeby, které jsou díky jejich prodeji rozptýleny mezi velký počet jejich konzumentů či uživatelů díky záloze, připočtené k ceně výrobku;
- vytvoření finančních zdrojů, potřebných pro bezpečné a co nejvíce ekologické zneškodňování těchto komodit. Tyto zdroje jsou získány díky zálohám, které nebyly zpětně spotřebiteli vráceny.

Výše zálohy se stanoví tak, aby dokázala zabezpečit vysokou návratnost výrobků po jejich spotřebě a dále aby vytvořila dostatečné finanční zdroje. Také však není žádoucí, aby výše zálohy odradila spotřebitele od koupě daného výrobku.

Podle zkušeností ze zahraničí je optimální návratnost kolem 75 %. Při nižší hodnotě se příliš mnoho produktů zařazuje mezi odpad, který není nijak kontrolován. Naopak při vyšší hodnotě návratnosti zase není získán dostatek financí. Ze 25 % záloh, které nejsou spotřebiteli vráceny, když výrobek nevrátí, lze pak dotovat bezpečné zneškodnění těchto produktů.

Varianta 2:

DRS zajišťují jen jednu hlavní funkci, a to opakované používání daného výrobku. Příkladem jsou obaly výrobků. Spotřebiteli je vrácena záloha v plné výši.

Varianta 3:

U této varianty je hlavním cílem zajištění finančních zdrojů pro sběr a bezpečnou profesionální likvidaci výrobků.

Toho je docíleno tím, že příplatek na zneškodnění výrobků je již součástí prodejní ceny a spotřebiteli se nevrací. Je mu však umožněno odložit výrobek na určená místa bezplatně.

S prostředků získaných prostřednictvím DRS není vhodné subvencovat recyklaci výrobků. DRS vytvářejí pouze předpoklady pro recyklaci tím, že vybrané výrobky soustředí na určených místech a získají finance pro jejich likvidaci. Pokud je recyklace efektivní, musí zabezpečit zájem subjektů o recyklaci trh. Pokud ne, měla by být financována z veřejných zdrojů.

1.4 Daně jako ekonomický nástroj ekologické politiky

Působení vlády na ekonomické subjekty, motivované snahou o jejich ekologičtější chování může mít dvě roviny. Vláda může uvalovat na ekologicky škodlivou činnost přírůžku k jejich ceně. Nejčastěji formou sankcí, úplat, přírůžek či zvýšení daně. Druhou možností je poskytování dotací těm, kteří ekologické zásady dodržují. [4]

Je jasné, že ekologicky žádoucí je stav, kdy se většina subjektů chová ekologicky a co nejméně znečišťuje. To by ovšem znamenalo, že s postupem času by objem dotací rostl a finanční prostředky potřebné na tyto dotace by zatěžovaly státní rozpočet. Proto by hlavním ekonomickým nástrojem státu na ovlivňování činnosti ekonomických subjektů v oblasti ochrany životního prostředí měla zůstat negativní stimulace. Ve snaze co nejméně narušit tržní mechanismus by bylo nejefektivnější a žádoucí upřednostňovat daňové nástroje. Ekologické daně by měly být jednotné pro celou ekonomiku a tím do značné míry i neutrální.

Myšlenky využít daně jako nástroje politiky životního prostředí se objevily na počátku 80. let jako důsledek snahy rozvinutých zemí nalézt způsoby, jak co nejefektivněji minimalizovat znečišťování životního prostředí a zabránit plýtvání při čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů. Dosavadní praxe totiž ukazuje na negativa širokého využívání nástrojů negativní stimulace. Sankce, postihy, limity apod. uplatňované v rámci administrativního řízení působí v ekonomice jako cizorodý prvek. Aplikace těchto nástrojů je administrativně nákladná, systém výjimek a zvýhodnění zakládá různé možnosti obcházení předpisů. Je přirozené, že se tedy začíná diskutovat o využití daní jako nástroje politiky ochrany životního prostředí. Daně lze využít k ekologickým účelům v podstatě dvěma způsoby: [4]

- Daňové zvýhodnění
- Daňové znevýhodnění

Daňové zvýhodnění bude v každém případě znamenat snížení vládních příjmů a je vlastně zvláštní formou dotace. Může se poskytovat jak v procesu stanovení daně (různá osvobození od daně, snížení základu daně o odčitatelné položky, uznávání určitých výdajů za daňové, zrychlené odpisování, slevy na dani či zvláštní sazby), tak v procesu výběru daně (prominutí nebo snížení daně, posunutí termínu splatnosti daně).

Daňové znevýhodnění má formu samostatné daně k ochraně životního prostředí.

Daňová zvýhodnění či znevýhodnění nevedou ke stejnému výsledku. Vyměřovacím základem u ekologicky orientovaných daní je množství emitovaných škodlivin, kdežto vyměřovacím základem u daňových úlev je snížení množství emisí. Paušální snížení daňového zatížení pouze omezeně ovlivňuje chování ekonomických subjektů. [4]

1.4.1 Konstrukce ekologických daní

Při návrhu konstrukce daní k ochraně životního prostředí je možno vycházet ze známých principů daňové incidence.

Při konstruování standardní daně je hlavním úkolem snaha o zmenšení nadměrného daňového břemene, u zdaňování ekologicky závadných výrobků je přínosem dosažení opačného cíle. V tomto případě je dosažení nadměrného daňového břemene kladem, neboť má omezit negativní externality.

Základní otázkou při konstrukci ekologických daní je určení předmětu zdanění, neboť na důslednosti jeho determinace je závislá zdaňovací metoda, jež musí ekonomicky postihnout jeho spotřebu.

Z hlediska ochrany ŽP má hlavně význam, zda se jedná o výrobky spotřebitelské, nebo opotřebitelné. Zatímco spotřebitelské předměty poskytují užitek svou změnou, opotřebitelné naopak svým stavem. Z výše uvedeného vyplývá, že u opotřebitelných výrobků žádoucí zdaňovat užívání výrobku, tj. jejich držbu, u spotřebitelských výrobků jejich nabývání, tj. koupi.

Ekologická daň, která by byla uvalena na opotřebitelné předměty, by se vztahovala na dobu životnosti. Tento typ daně by nefiguroval v ceně výrobků, ale daň by byla vybírána od spotřebitele podle délky užívání konkrétního výrobku. Nejednalo by se tedy o nepřímou daň. [4]

U spotřebitelských výrobků, kde je jejich spotřeba samotnou podstatou, je nutné zdanění vázat na jejich koupi. Je nezbytné, aby daň byla součástí ceny. Tento typ daně by byl obdobou spotřební daně. Stanovení spotřební ekologické daně musí vycházet z daňových zásad, především ze zásad osobní a věcné únosnosti. Je však také zřejmé, že i sebemenší zásah do nepřímých daní by mohl determinovat růst cenové hladiny.

Při konstrukci nepřímých ekologických daní zůstává rovněž otázkou, zda zdanit komoditu již u výrobce (např. dnem vyskladnění) nebo až ve stadiu obchodu.

Existují dvě možné varianty konstrukce ekologické daně: [4]

- a) výrobek je sám o sobě ekologicky nezávadný
  - podnik při výrobě škodí životnímu prostředí – sankce či ekologické daně v podobě přímých daní
  - podnik při výrobě neškodí životnímu prostředí – žádné sankce či daně
- b) výrobek je sám o sobě ekologicky závadný
  - škodlivost z titulu spotřeby – spotřebitelské výrobky – ekologická daň v podobě nepřímých daní
  - škodlivost z titulu držby – opotřebitelné výrobky – ekologická daň podle doby životnosti výrobku.

1.4.2 Klasifikace daní s ekologickými aspekty

Do daňových systémů se samostatné ekologické daně zavádějí zvolna, ve většině států však i některé existující daně mají ekologické aspekty a za ekologické daně můžeme považovat i ty, jejichž výnos slouží k financování ochrany ŽP. Tímto způsobem lze třídit ekologické daně takto: [4]

- Pigouovské daně
- Nepřímé ekologické daně
- Daně s neplánovanými ekologickými vlivy
- Účelové ekologické daně

Pigouovské daně by znamenaly uvalení daně na každou jednotku znečištění životního prostředí v takové výši, aby vyrovnala mezní náklady firmy marginálním společenským

nákladům, mezní užitky plynoucí z daně by byly shodné s mezními náklady výroby. I když takto stanovené daně by byly z hlediska ekonomické teorie tržně efektivní, potřebné hodnoty marginálních veličin jsou mnohdy nezměřitelné.

Zatímco pigouovské daně znamenají jen teoretický koncept ekologické daně, ostatní typy daní můžeme v daňových systémech většiny států nalézt.

Nepřímé ekologické daně jsou takové, které zatěžují cenu komodit spjatých s ekologicky zatěžující výrobou. Oproti pigouovským daním jsou použitelné v praxi, protože zaměřují zdaňování vyprodukovaných škodlivin zdaňováním výrobků za emisí vzniklých. Je jasné, že jejich tržní efektivnost bude stoupat se zvyšující se vzájemnou vazbou spotřebovávané komodity a způsobenou ekologickou zátěží.

Daně s neplánovanými ekologickými vlivy jsou daně, jež nebyly primárně zkonstruovány s ohledem na ochranu životního prostředí. Při analýze daňové incidence v dlouhém období by však téměř každá daň vykazovala určité ekologické aspekty. Jako příklad můžeme uvést sníženou sazbu daně z přidané hodnoty nebo všechny akcízy², které by vedly ke snížené spotřebě a v důsledku toho i k menším výrobním nákladům.

Účelovým použitím svého výběru mohou i jiné daně dostat charakter ekologické daně. I v tomto případě mohou takto vystupovat všechny daně, pokud bude jejich výnos nebo jeho část směřovat na ekologické aktivity. V případě zavedení samostatných daní k ochraně životního prostředí mohou tyto daně přinést dvojí užitek. Tzv. teorie dvojích dividend analyzuje přínos ekologických daní jako vzájemné působení faktoru omezení ekologicky negativní aktivity a faktoru využití jejího výnosu. Tento výnos může financovat zlepšení životního prostředí nebo zavedení ekologických daní umožní snížit jiné, k ekologii méně orientované.

---

² Zastaralý výraz pro označení nepřímých spotřebních daní.

1.4.3 Ekologická daňová reforma jako daňový nástroj politiky ochrany ŽP

Je zřejmé, že daně patří mezi velmi perspektivní a hlavně potřebné ekonomické nástroje ochrany ŽP a to zejména díky faktu, že různé nástroje negativní stimulace ve formě sankcí, limitů apod. působí v ekonomice cizorodě. Navíc je jejich aplikace administrativně nákladná a také díky různým výjimkám může docházet k obcházení či porušování. Je proto přirozené, že se tedy začíná diskutovat o využití daní jako nástroje politiky ochrany životního prostředí.

Jak již bylo výše popsáno, daně lze využít k ochraně ŽP dvěma způsoby: daňové zvýhodnění komodit s pozitivním vlivem na ŽP (úlevy na dani, osvobození, snížené sazby apod.) nebo daňové znevýhodnění komodit s negativním vlivem (zvýšená sazba daně apod.).

Začíná se ukazovat, že využití daní v podobě navyšování sazeb nebo zavedení nových daní přináší ekonomice problémy, neboť je tendence daně spíše snižovat a tím podporovat ekonomiku, než naopak. Proto se už od osmdesátých let objevují pokusy zreformovat daňový systém tak, aby dokázal podpořit ty aktivity, které mají pozitivní celospolečenský efekt a naopak aby působil negativně v případech, kdy dochází k nežádoucímu efektu. Mezi pozitivní efekty nepatří jen ochrana ŽP, ale také podpora pracovní síly. Mezi ty negativní patří vypouštěné emise do ovzduší a nadměrné užívání neobnovitelných přírodních zdrojů. Z tohoto oboustranného přístupu vychází ekologická daňová reforma.

EDR rozumíme dosažení takové změny v daňové soustavě, při které dojde ke snížení daňového zatížení pracovní síly a ke zvýšení zdanění komodit, majících negativní dopad na ŽP. Cílem EDR je vytvořit trvalý tlak na poptávku po energii a fosilních palivech a také výrazně stimulovat podmínky pro vývoj a uplatnění environmentálně šetrnějších technologií.

Jelikož energetická oblast ovlivňuje celou ekonomiku, má EDR komplexní dopad. Představuje nástroj aktivní politiky zaměstnanosti (snižuje daňové zatížení práce buď snížením daní z příjmu nebo sociálního pojištění). Základním principem EDR je její rozpočtová neutralita. Nevýhodou je samozřejmě fakt, že reforma musí být provázena dostatečnými kompenzacemi pro nízkopříjmové složky obyvatel v důsledku nepříznivých sociálních dopadů, které vyvolá zdražení cen energií.

První zmínkou o EDR v EU byl v roce 1992 návrh daně z energií, předložený Evropskou komisí. V roce 1997 byl předložen návrh směrnice COM(97) 30, o zdanění energetických výrobků. Oba návrhy však nebyly schváleny.

Snaha o sjednocení zdanění energií, spočívající ve stanovení minimální spotřební daně z paliv a elektřiny vyústila v roce 2003 v přijetí Směrnice 2003/96/EC o zdanění energií. Tato směrnice stanovuje minimální sazby spotřebních daní na paliva a elektřinu, platné od 1. ledna 2004 pro všechny státy EU.

První EDR byla v roce 1990 zavedena ve Finsku. Poté následovaly další dvě etapy v letech 1990-93 a 1998-2001. Zavádění nových environmentálních daní kompenzovalo současné snížení existujících daní, aby se zachovala stejná daňová zátěž. Zavádění ekologických daní se stalo součástí mnoha dokumentů a strategií EU i OECD.

EDR je připravována od roku 2000. Současný návrh vychází ze Směrnice 2003/96/EC o zdanění energií a je založen na zvýšení daní z pohonných hmot, kapalných paliv a zemního plynu, zavedení daní z elektřiny a uhlí. Současně počítá se snížením daně z příjmů. Návrh představený MŽP na konci roku 2005 není konečný, v roce 2006 již existuje návrh nový, který však ještě nebyl představen.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2 DAŇOVÁ SOUSTAVA V ČR A ÚČINEK NA ŽP

V této kapitole se budu věnovat rozboru daní daňové soustavy ČR s přihlédnutím k dopadu jednotlivých daní na životní prostředí v ČR.

Daňová soustava v České republice má v současné době tuto podobu:

1) daně přímé

a) daně příjmové

- daň z příjmu fyzických osob
- daň z příjmu právnických osob

b) daně majetkové

- daň silniční
- daň z nemovitosti
- daň dědická
- daň darovací
- daň z převodu nemovitostí

2) daně nepřímé

a) daně ze spotřeby

- daň z přidané hodnoty
- spotřební daně
- daně k ochraně životního prostředí (u nás ještě nejsou do daňové soustavy zapracovány)

V České republice je správa daní upravena zákonem č.337/1992 Sb., o správě daní a poplatků.

2.1 Daň z příjmu fyzických osob

Poplatníkem této daně je fyzická osoba, které má na území ČR bydliště nebo se zde obvykle zdržuje (pobývá zde alespoň 183 dnů v roce). Daňová povinnost se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů

v zahraničí. V případě, že osoba nespĺňuje tuto podmínku, má daňovou povinnost pouze na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky.

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou: [29]

- příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky,
- příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti,
- příjmy z kapitálového majetku,
- příjmy z pronájmu,
- ostatní příjmy.

Daňovou povinnost vypočítáme ze základu daně sníženého o nezdanitelnou část základu daně a odečitatelné položky. Tabulka č. 2 nám ukazuje, že DPFO má progresivní sazby, stanovené ve čtyřech daňových pásmech v rozmezí 12 – 32 %. Daň platí ze svého příjmu zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné.

Tab. 2. Daňová pásma v ČR pro rok 2006.

základ daně		daň	ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	121 200	12%	
121 200	218 400	14 544 Kč + 19 %	121 200 Kč
218 400	331 200	33 012 Kč + 25 %	218 400 Kč
331 200	a více	61 212 Kč + 32 %	331 200 Kč

Zdroj: Zákon o daních z příjmů.

Za zaměstnance daň z příjmu fyzických osob strhává zaměstnavatel, osoby samostatně výdělečně činné platí zálohy a každoročně podávají daňové přiznání s vyúčtováním daně. Každý plátcе daně si může od daně odečíst řadu slev na dani, například základní slevu či slevu na manželku. Dividendy a úrokové příjmy jsou zdaněny 15 % srážkovou daní.

Vazba na životní prostředí

V daních z příjmů jsou osvobozeny v roce uvedení do provozu a následujících pět let osvobozeny příjmy z provozu: [29]

- malých vodních elektráren do 1 MW, avšak jen do limitu 200 tis. kWh (příjmy z roční výroby nad 200 tis. kWh však již zdaněny jsou),
- větrných elektráren,
- solárních zařízení,
- zařízení na výrobu elektřiny nebo tepla z biomasy,
- zařízení na výrobu biologicky degradovatelných látek stanovených zvláštním předpisem,
- zařízení na využití geotermální energie
- zařízení na výrobu a energetické využití bioplynu a dřevoplynu,
- tepelných čerpadel.

2.2 Daň z příjmu právnických osob

Poplatníky daně z příjmů jsou osoby, které nejsou fyzickými osobami. Od DPPO je osvobozena Česká národní banka. V případě, že poplatníci mají sídlo společnosti v České republice, musí zdanit příjmy plynoucí z tuzemska i zahraničí. Pokud je sídlo společnosti v cizině, zdaní se pouze příjmy z České republiky.

Všeobecně můžeme říct, že předmětem daně jsou příjmy (výnosy) z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem. Od roku 2003 do roku 2006 došlo ke snížení daňové sazby o 7 procentních bodů, nyní sazba daně činí 24 %. Tato sazba se vztahuje na základ daně snížený o položky snižující základ daně a položky odečitatelné od základu daně. Investiční fondy a investiční společnosti podléhají nižší sazbě daně.

Stejně jako osoby samostatně výdělečně činné i právnické osoby platí zálohy daně avšak následující rok podávají daňové přiznání s vyúčtováním daně z příjmů podávají až následující rok.

Každý plátce daně si může vybrat mezi rovnoměrným a zrychleným odpisováním, přičemž doba odpisování záleží na typu majetku.

Vazba na životní prostředí

Osvobození od daně jsou shodná jako u DPFO a vychází ze Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Dále se od daní z příjmů odečítají od základu daně i dary poskytnuté mimo jiné i na ekologické účely, pokud nepřesáhnou 10 % (u FO) nebo 2 % (u PO).

2.3 Silniční daň

Silniční daň upravuje Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční. K této dani se vztahují silniční motorová vozidla a jejich přípojná vozidla, která jsou registrovaná a provozovaná v ČR, jestliže se používají k podnikání nebo k jiné samostatné výdělečné činnosti a dále také vozidla vážící více než 12 tun. Vozidla užívaná jen pro osobní potřebu jsou od daně osvobozena.

Silniční daň musí hradit fyzické nebo právnické osoby, které vozidlo užívají a jsou zapsány v technickém průkazu jako provozovatelé.

Sazby daně jsou stanoveny jako pevně dané roční částky. U osobních vozidel závisí výše daně na zdvihovém objemu motoru vozidla (viz. Tab. 3), u nákladních vozidel na počtu náprav a celkové hmotnosti.

Tab. 3. Sazby silniční daně u osobních vozidel.

do 800 cm ³	1 200 Kč
nad 800 cm ³ do 1250 cm ³	1 800 Kč
nad 1250 cm ³ do 1500 cm ³	2 400 Kč
nad 1500 cm ³ do 2000 cm ³	3 000 Kč
nad 2000 cm ³ do 3000 cm ³	3 600 Kč
nad 3000 cm ³	4 200 Kč

Zdroj: Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční.

Vazba na životní prostředí

Silniční daň je působí ekologicky v tom smyslu, že daní provoz silničního motorového vozidla za účelem podnikání (např. služební cesty vozidly zaměstnanců jsou daněny). Do

konce roku 1995 existovalo zvýhodnění vozidel splňujících přísnější emisní limity a také vozidel na elektrický pohon. Od silniční daně je rovněž osvobozena autobusová doprava osob v linkových autobusech.

Osvobozena trvale jsou i vozidla používaná výlučně pro dopravu věcí z místa uskladnění na místo překládky k železniční nebo lodní dopravě nebo z tohoto místa na místo určení. Převážná vzdálenost však musí být menší než 50 km. Uskuteční-li poplatník v kombinované dopravě ročně: [13]

- více než 120 jízd činí sleva 100 % daně,
- od 91 do 120 jízd 75 % daně,
- od 61 do 90 jízd 50 % daně,
- od 31 do 60 jízd 25 % daně.

2.4 Daň z nemovitosti

Daň z nemovitosti tvoří dvě dílčí daně - daň ze staveb a daň z pozemku. Obě daně mají odlišný způsob zdanění

Poplatníkem daně ze staveb je většinou vlastník stavby, bytu nebo samostatného nebytového prostoru. Ve výjimečných případech může daň platit nájemce nebo uživatel stavby. Spoluvlastníci stavby platí daň společně a nerozdílně.

Základem daně ze stavby je výměra půdorysu nadzemní části stavby v m² podle stavu k 1. lednu zdaňovacího období. Základem daně z bytu nebo ze samostatného nebytového je výměra podlahové plochy v m² k 1. lednu zdaňovacího období vynásobená koeficientem 1,20. U daně z pozemků závisí sazba daně na kvalitě pozemku, jeho umístění a na způsobu jeho využití.

Vazba na životní prostředí

Daň z nemovitostí osvobozuje od daně pozemky, které tvoří jeden funkční celek se stavbami, sloužícími výlučně ke zlepšení životního prostředí a zároveň osvobozuje také tyto stavby.

Osvobození se týká staveb (a pozemků tvořících s nimi funkční celek) sloužících: [13]

- k umístění a provozu veřejné monitorovací sítě zajišťující informace o stavu jednotlivých složek životního prostředí financované z prostředků státního rozpočtu nebo rozpočtu obcí,
- k úpravě odpadů pro jejich další využití,
- k asanaci a rekultivaci skládek odpadů,
- k asanaci kontaminovaných pozemků, podzemních vod a objektů;
- pro tepelné, biologické, chemické a fyzikální zneškodňování odpadů atd.

Od daně z nemovitostí jsou také osvobozeny :

- pozemky, tvořící jeden funkční celek se stavbami sloužícími výlučně pro čistírny odpadních vod,
- území, chráněná podle předpisů o ochraně přírody a krajiny,
- hospodářsky nevyužívané lesy,
- pozemky, rekultivované investičním a biologickým zúrodněním.

Daň z nemovitostí umožňuje správci daně na základě žádosti poplatníka poskytnutí daňových úlev u pozemků, jejichž hospodářské využití je omezeno z důvodu nadměrného zatížení imisemi, poddolování, extrémních půdně ekologických podmínek, ochrany přírody a krajiny, dále z důvodů umístění ve vyhlášených pásmech ochrany zdrojů pitné vody, v chráněných oblastech přirozené akumulace vod, ve vyhlášených pásmech ochrany lázeňských míst a přírodních léčivých zdrojů.

Na základě žádosti poplatníka dává správci daně možnost poskytnout úlevu na dani ze staveb v případě, že poplatník změní systém vytápění z pevných paliv na vytápění plynem a elektřinou nebo na systém využívající obnovitelné zdroje energie (slunce, vítr, biomasa, zemské teplo) a při snížení tepelné náročnosti budovy.

Jelikož ostatní přímé převodové daně nemají žádný účinek pro ochranu životního prostředí, přejdou nyní k daním nepřímým.

2.5 Daň z přidané hodnoty

Od 1. 5. 2004 jsou zboží a služby zdaňovány základní sazbou DPH 19 %. Některé druhy zboží a služeb (zejména potraviny, léky apod.) jsou zdaňovány sníženou sazbou DPH 5 %.

Evropská unie vymezuje zboží a služby, které mohou být předmětem snížené sazby daně z přidané hodnoty, a stanovuje minimální výši základní sazby DPH (15 %) a minimální výši snížené sazby DPH (5 %).

Plátcem daně z přidané hodnoty je každý subjekt se sídlem, provozovnou či místem podnikání registrovaný jako plátc DPH. Plátcem se musí povinně stát subjekt, jehož obrat přesáhne za nejbližších 12 předcházejících po sobě jdoucích kalendářních měsíců částku 1 000 000 Kč.

Poplatníkem daně z přidané hodnoty je každá fyzická i právnická osoba při nákupu zboží a služeb.

Vazba na životní prostředí

Z ekologicky příznivého zboží jsou do snížené sazby zařazeny např.: [13]

- vodou ředitelné nátěrové hmoty,
- elektromobily,
- bioplyn,
- měřiče spotřeby tepla a vody,
- bionafta,
- biologicky rozložitelné oleje,
- brikety z dřevního odpadu,
- stroje a přístroje pro filtrování a čištění vzduchu včetně náhradních náplní,
- solární zařízení,
- úsporné zářivky,
- čističky odpadních vod pro rodinné domky ad.

2.6 Spotřební daň

Spotřební daň upravuje zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních. Těmto daním podléhají *minerální oleje, líh, pivo, víno a tabákové výrobky*. Spotřební daně jsou také harmonizovány se směrnicemi EU. Ještě minulý rok správu daně vykonával finanční úřad,

nyňi již celní úřad, který je obecně dán sídlem nebo místem pobytu plátce, nestanoví-li zákon jinak. Zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc.

Mezi plátce se počítají zejména všechny fyzické i právnické osoby, mající povinnost daň přiznat a zaplatit. Jedná se o provozovatele daňového skladu, dovozce a ostatní, kteří jsou uvedeni v příslušném zákoně.

Samotná daň u jednotlivých výrobků se vypočítá vynásobením základu daně sazbou daně, která je pro ně stanovena. Výjimky jsou uvedeny v zákoně.

Tab. 4. Sazby spotřební daně (jen pro komodity související s ochranou ŽP).

Kód nomenklatury	Text (upraveno)	Sazba daně
2710	motorové benziny, ostatní benziny a letecké pohonné hmoty benzinového typu s obsahem olova do 0,013 g/l včetně	11 840 Kč/1000 l
	motorové benziny, ostatní benziny a letecké pohonné hmoty benzinového typu s obsahem olova nad 0,013 g/l	13 710 Kč/1000 l
	Střední oleje a těžké plynové oleje	9 950 Kč/1000 l
	těžké topné oleje	472 Kč/t
	odpadní oleje	0 Kč/1000 l
2711	zkapalněné ropné plyny určené k pro pohon motorů	3 933 Kč/t
	zkapalněné ropné plyny určené pro výrobu tepla	0 Kč/t
	zkapalněné ropné plyny určené k pohonu stacionárních motorů a strojů	1 290 Kč/t
	uhlovodíkové plyny určené pro pohon motorů	3 355 Kč/t
	uhlovodíkové plyny určené pro výrobu tepla	0 Kč/t
	uhlovodíkové plyny určené k pohonu stacionárních motorů a strojů	387 Kč/t

Zdroj: Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

Daňová soustava obsahuje široké možnosti pro daňové diferenciaci, úlevy či snížení a osvobození. To dává prostor k uplatnění ekologických prvků, spočívající především ve zvýhodnění subjektů, činností nebo výrobků s pozitivním vztahem k životnímu prostředí. Tyto prvky mají především motivační charakter a mají za úkol pozitivně stimulovat ekologicky šetrné chování.

Je vidět, že prakticky do každé z daní se podařilo zapracovat určitý ekologický prvek (tzn. určité snížení sazby nebo jiné úlevy u výrobků nebo služeb s výrazně příznivým vlivem na životní prostředí). Současně je třeba konstatovat, že některé z těchto úlev nemají výrazný vliv na stimulaci k ekologickému chování (např. sazby silniční daně nejsou diferencovány podle dopadů na ŽP a tudíž ani nemotivují řidiče k obnově vozového parku). Na druhé straně pak řada dalších úlev nebyla do jednotlivých daňových zákonů ještě žádným způsobem zapracována (např. úleva ze silniční daně se vztahuje jen na dopravu v linkových autobusech a nezohledňuje další druhy dopravy, např. železniční; dále také nezohledňuje užívání vozidel s menším negativním dopadem na ŽP (vozidla na alternativní pohony ad.), dále také to, že některá vozidla splňují přísnější emisní limity a tudíž znečišťují méně atd.)). Změnu tohoto stavu přinese až přijetí koncepce EDR, kterou ČR předepisuje Směrnice EU, kterou se do daňové soustavy zavádí ekologické daně jako takové, nejen jako součást jiných daní. Touto koncepcí se budu zabývat v poslední části své práce.

3 KONCEPCE EKOLOGICKÉ DAŇOVÉ REFORMY V ČR

Dominantním faktorem poškozování životního prostředí, které se odráží v několika klíčových bodech politiky ochrany životního prostředí, je vysoká míra spotřeby přírodních zdrojů, resp. nízká míra efektivity jejich využívání. Přes nesporný pokrok ve zlepšení kvality životního prostředí tak palivoenergetika zůstává stále jedním z výrazných faktorů znečištění životního prostředí, negativní vliv tohoto odvětví na životní prostředí můžeme shrnout do následujících bodů: [12]

- nízká míra efektivity využívání energetických zdrojů a také jejich vysoká spotřeba a nedostatek podnětů k realizaci opatření, které by vedly k šetrnému využití energií a využití obnovitelných zdrojů energie;
- problematika emisí skleníkových plynů vyplývající z plnění závazků Rámcové úmluvy o změnách klimatu (Kjótský protokol),
- problematika znečištění přízemní vrstvy atmosféry (doprava a malé zdroje znečištění).

Zřejmě hlavním faktorem pro zavedení ekologické reformy u nás je tedy stále vysoká míra znečištění ovzduší. S více než 12 tunami ročně patří Česká republika mezi evropské rekordmany v exhalacích oxidu uhličitého, hlavní příčiny globálních změn podnebí. Příčinou mimořádně vysokého znečištění je spalování uhlí, ropy a zemního plynu v elektrárnách, autech, továrnách i jinde.

V ČR jsou měrné emise CO₂ o 41 % vyšší než v EU-15, měrné emise SO₂ o 40 % a měrné emise NO_x o 39 % než v zemích EU-15. Je také patrné, že vysoké daňové zatížení práce brzdí ekonomický rozvoj, proto se již v devadesátých letech objevovaly myšlenky, jak přesunout daňové zatížení z práce na komodity nadměrně zatěžující životní prostředí a motivovat ekonomické subjekty i jednotlivce k šetrnému zacházení s přírodními zdroji.

Snížení emisí však není jediným cílem, které sleduje ekologická daňová reforma. Přínosy, které by ekologická reforma měla přinést české ekonomice by se daly shrnout do následujících cílů: [23]

- Ekologické cíle:
  - Stálé snižování emisí znečišťujících látek do ovzduší.
  - Snižování emisí skleníkových plynů a ochrana klimatu.
  - Podpora ekologicky šetrných zdrojů energie.
- Energetické cíle:

- Podpora úspor energií.
- Diverzifikace zdrojů energií.
- Ekonomické cíle:
  - Dosažení větší efektivity daňové soustavy.
- Sociální cíle:
  - Podpora zaměstnanosti.

Po několika náznacích byl tedy v České republice zpracován návrh zákona o ekologizaci daňové soustavy (ekologické daňové reformě). Stalo se tak ve spolupráci MF a MŽP během roku 2000. Na přelomu let 2000–2001 a v první polovině roku 2001 byl tento návrh diskutován ve vládě ČR a Radě pro sociální a ekonomickou strategii. Další práce týkající se zavádění ekologické daňové reformy v České republice na úrovni vlády byly v červnu 2001 přerušeny, počítalo se s tím, že se část konceptu ekologické daňové reformy stane součástí komplexní reformy veřejných financí ve střednědobém horizontu. Zavedení rozpočtově neutrální ekologické daňové reformy se stalo součástí cílů jak Koaliční dohody, tak Programového prohlášení nové vlády České republiky.

Až v roce 2002 zahájilo MŽP intenzivnější práci na koncepci ekologické daňové reformy, k čemuž přispěla i nová směrnice EU 2003/96/ES (dále jen Směrnice) ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny. Tato směrnice předepisuje členským státům EU zavést minimální sazby daně na pohonné hmoty, paliva a elektřinu.

V ČR jsou v současné době zavedeny spotřební daně z benzínu, nafty, zemního plynu, LPG a topných olejů, spotřební daně ze zemního plynu pro vytápění, spotřební daně pro elektřinu a pevná paliva zatím neexistují.

Směrnice zavádí povinné minimální sazby spotřebních daní ze spotřeby benzínu, nafty, těžkých topných olejů, kerosinu, propanbutanu (LPG), zemního plynu, uhlí, koksu a elektřiny a týká se všech nepřímých daní (s výjimkou DPH), která se uplatňují přímo nebo nepřímo na množství energetických produktů a elektřiny v době jejich propuštění pro domácí spotřebu (spotřební daně, energetické daně, daně z CO₂ ...). [20]

Česká republika má tuto povinnost naplnit nejpozději k 1.1. 2008. Následující tabulka znázorňuje minimální sazby pro daň z elektrické energie a paliv, vycházející ze Směrnice 2003/96/ES.

Tab. 5. Minimální sazby daně pro elektrickou energii a paliva podle Směrnice 2003/96/ES.

Položka	Komerční užití	Nekomerční užití
LTO (v Eurech na 1000 litrů)	21	21
TTO (v Eurech na 1000 litrů)	15	15
Zemní plyn (v Eurech na GJ spalného tepla)	0,15	0,30
Uhlí (v Eurech na GJ spalného tepla)	0,15	0,30
Elektrická energie (v Eurech na MWh)	0,5	1,0

Zdroj: Analýza koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Směrnice se nevztahuje na následující komodity: [22]

- zdanění tepla na výstupu a zdanění dřeva,
- energetické produkty používané pro jiné účely než jako pohonné hmoty nebo paliva (surovina, chemický průmysl, farmaceutický průmysl...);
- dvojí použití energetických produktů (mj. chemická redukce, elektrolytický a metalurgický proces);
- elektřina používaná zejména pro účely chemické redukce a v elektrolytických a metalurgických procesech,
- elektřina, pokud dosahuje více než 50 % nákladů na výrobek,
- mineralogické postupy.

Směrnice zároveň stanovuje výjimky a také možnost částečného či úplného osvobození od daní např. pro elektřinu ze sluneční či větrné energie, z vodních elektráren, z biomasy, z palivových článků, pro energetické produkty a elektřinu používané pro kombinovanou výrobu tepla a elektrické energie, elektřinu vyrobenou kombinovanou výrobou tepla a elektrické energie, jsou-li kombinované generátory šetrné k životnímu prostředí. Sníženou nebo nulovou sazbu daně mohou použít také podniky, které jsou registrovány v systému obchodovatelných povolení.

V říjnu roku 2005 tedy představilo Ministerstvo životního prostředí návrh koncepce ekologické daňové reformy a předalo jej k připomínkám Ministerstvu financí.

V této koncepci je představeno 6 základních principů, ze kterých reforma vychází: [11]

1. Ekologická daňová reforma (EDR) představuje přesun ze zdanění lidské práce směrem ke zdanění výrobků a služeb, jejichž výroba a/nebo spotřeba má negativní dopad na životní prostředí a lidské zdraví. EDR bude výnosově neutrální, nesmí vést ke zvýšení celkové daňové zátěže.

2. Zvýšení zdanění se týká užití energetických výrobků, elektřiny a užití motorových vozidel. Sazby daní jsou diferencovány s cílem snížit emise skleníkových plynů a tím i dopady na životní prostředí, plynoucí ze znečišťování ovzduší. Daňová diferenciacie vychází z podmínek stanovených Směrnicí 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.

3. Aby byl naplněn princip výnosové neutrality reformy, jsou výnosy dosažené zvýšením daní souvisejících se znečištěním využity na snížení jiných daní. Výnosy budou využity tak, aby byly sníženy náklady práce s cílem stimulovat zaměstnanost a to buď snížením nedaňových nákladů práce, konkrétně povinných příspěvků na státní politiku zaměstnanosti nebo zvýšením nezdánitelného základu daně z příjmu fyzických osob.

4. Jedinou výjimku při dodržení principu výnosové neutrality tvoří zavedení kompenzačních opatření, která mají za cíl zmírnit negativní dopad na nízko-příjmové skupiny domácností ze zvýšeného zdanění energií, elektřiny a užití motorových vozidel. Budou tedy navržena opatření ke zmírnění negativních sociálních dopadů, které vychází ze stávajícího systému sociálního zabezpečení a také daňového systému.

5. Výjimky a úlevy ze zdanění jsou poskytnuté ekologicky přijatelnějším způsobům výroby energií a pro specifické užití (např. veřejnou dopravu). Zdanění energií a elektřiny se nebude týkat procesů chemické redukce, elektrolýzy a metalurgie, jako i odvětví DI (výroba ostatních nekovových minerálních výrobků). S žádnými dalšími daňovými výjimkami a úlevami se nepočítá.

6. EDR je zavedena postupně a má poskytnout dotčeným subjektům dostatečný čas na přizpůsobení se jejím dopadům. Sazby daní na energetické výrobky, elektřinu a užití motorových vozidel budou tedy postupně navyšovány a to od roku 2007 do roku 2015.

3.1 Zdanění elektřiny a energetických produktů pro výrobu tepla

Předmětem daně bude elektřina na výstupu a energetické produkty pro výrobu tepla. Předmětem zdanění bude také vlastní (samo) spotřeba elektřiny. Plátcem daně bude každá PO a FO, která uvádí na trh elektřinu a energetické produkty pro výrobu tepla.

Komodity nespádající do předmětu daně

Zdanění se nevztahuje na energetické produkty použité pro účely chemické redukce, v elektrolytických a metalurgických procesech a v mineralogických procesech. Spotřeba energetických produktů ve vlastních prostorách podniku, který vyrábí energetické produkty, se nepovažuje za zdanitelné plnění, jsou-li spotřebovávány energetické produkty vyrobené ve vlastních prostorách podniku. Předmětem zdanění nebudou energetické výrobky (uhlí) použité pro výrobu koksu, protože koks bude zdaněn, jestliže bude spotřebován pro účely topení. Elektřina užitá pro výrobu elektřiny bude předmětem zdanění.

Dle článku 2 Směrnice je ze zdanění vyjmuto užití/spotřeba elektřiny a energií: [11]

- energetické produkty používané pro účely chemické redukce a v elektrolytických a metalurgických procesech;
- elektřina, pokud dosahuje více než 50 % nákladů na výrobek;
- mineralogické postupy.

Komodity s výjimkou ze zdanění [15]

a) *Elektřina:*

- pocházející ze sluneční energie, větrné energie nebo geotermální energie;
- vyrobená ve vodních elektrárnách,
- vyrobená z biomasy nebo produktů vyrobených z biomasy; vyrobené z emisí metanu z opuštěných uhelných dolů;
- vyrobená z palivových článků, jejichž palivo je vyrobeno z obnovitelných zdrojů energie;
- vyrobená z bioplynu a plynu ze skládek;
- vyrobená při energetickém využití vytríděného podílu biomasy v komunálním odpadu.

b) *Biomasa užitá pro výrobu tepla.*

Komodity s částečnou úlevou ze zdanění

Částečná úleva ze zdanění elektřiny se týká spotřeby elektřiny používané za účelem přepravy zboží a osob. Tato úleva se poskytuje ve formě vrácení daně na elektřinu pro subjekty provozující veřejnou dopravu, tzn. elektřinu využitou pro přepravu zboží a osob. Vratka daně se vypočte jako %-ní násobek ze zaplacené spotřební daně z elektřiny za rok. Úleva je poskytnuta také pro kombinované generátory výroby elektřiny a tepla (KVET) šetrné k životnímu prostředí a s vysokou účinností. Pro kombinované generátory nespádající pod definici vysoko účinných KVET bude předmětem zdanění: [15]

- (propočtená) část energetických produktů využitých pro výrobu tepla,
- vyrobená elektřina bude předmětem zdanění na výstupu (daň z elektřiny),

Pro vysoko účinné KVET (spadající pod definici Vyhlášky MPO):

- bude poskytnuta částečná úleva ze zdanění energetických výrobků užitých pro výrobu tepla i ze zdanění vyrobené elektřiny.

Sazby daně na elektřinu a na produkty určené pro výrobu tepla

Podle návrhu Ministerstva životního prostředí se sazby daní budou zvyšovat postupně v pěti krocích tak, aby byl subjektům poskytnut dostatečný časový prostor a zamezilo se tak nežádoucím dopadům ze skokového zdražení cen energií, jak znázorňuje následující tabulka. Zvyšování sazeb potrvá až do roku 2015. V tomto roce by měl nastat stav, kdy se sazby daní budou rovnat externím nákladům subjektů.

Tab. 6. Sazby daní na elektřinu, dle užitého paliva při výrobě elektřiny, v Kč/kWh (v běžných cenách).

	2007	2009	2011	2013	2015
Hnědé uhlí, lignit, TTO, mazut, oleje	0,20	0,40	0,70	1,00	1,30
Černé uhlí	0,10	0,30	0,50	0,70	0,90
Zemní plyn	0,05	0,10	0,15	0,20	0,30
Jádro	0,05	0,10	0,15	0,20	0,30
Elektřina z obnovitelných a druhotných zdrojů	-	-	-	-	-

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Zdanění energetických produktů pro výrobu tepla vychází ze zdanění elektřiny. Sazby daní na energetické produkty jsou nastaveny tak, aby palivo užitá pro výrobu tepla bylo zdaněno stejně jako elektřina, která by byla vyrobena ze stejného množství paliva.

Tab. 7. Sazby daní pro energetické výrobky pro výrobu tepla, v Kč/GJ spalného tepla (v běžných cenách).

Kč/GJ – spalné teplo (GCV)	2007	2009	2011	2013	2015
Hnědé uhlí, lignit, oleje	15,0	30,0	50,0	75,0	100,0
Černé uhlí, koks	10,0	25,0	40,0	55,0	70,0
Zemní plyn	10,0	10,0	10,0	15,0	20,0

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

3.2 Daň z motorových vozidel

Současná úprava daně z motorových vozidel je značně nedokonalá: nezahrnuje osobní vozidla k nekomerčnímu využívání (lehčí než 12 tun), autobusy a motocykly, dále také nerozlišuje jednotlivé sazby dle dopadů na životní prostředí, nezohledňuje množství emisí skleníkových plynů (především CO₂), emisí látek významně škodících lidskému zdraví (NO_x, CO, HC, aromatické uhlovodíky) a druh paliva a neposlední řadě nemotivuje k obnově vozového parku. [11]

Proto se tedy přistupuje k transformaci silniční daně na daň z motorových vozidel.

Zavedení daně z motorových vozidel sleduje následující cíle: [11]

- omlazení vozového parku,
- podpoření alternativních paliv a hybridních vozidel,
- zvýhodnění kombinované dopravy,
- zvýhodnění hromadné osobní dopravy,
- podpoření železniční dopravy,
- přiblížení se stávajícím trendům v harmonizaci daní a poplatků z dopravy v EU,

- dosáhnutí cílů snížení emisí skleníkových plynů (především CO₂) vytyčených Směrnicí.

Dani podléhají silniční motorová vozidla a jejich přípojná vozidla registrovaná a provozovaná v ČR. Poplatníkem této daně je FO nebo PO, která je zapsána v technickém průkazu (majitel či provozovatel).

Od daně jsou osvobozena následující vozidla: [11]

- Vozidla MHD s výjimkou autobusů.
- Vozidla osobní linkové vnitrostátní přepravy či autobusy MHD jezdící na bioplyn, vodíkové palivové články a elektrický pohon.
- Ostatní vozidla na bioplyn.
- Ostatní vozidla na elektrický pohon.
- Ostatní vozidla na vodíkové palivové články.
- Silniční vozidla používaná výhradně v kombinované dopravě.
- Vozidla na hybridní pohon v kombinaci s pohonem na LPG, CNG nebo 100 % biopaliva.

Základem daně pro osobní vozidla je u vozidel: [11]

- registrovaných po 1. 5. 2004:
  - množství emisí CO₂ na kilometr
  - druh paliva
- registrovaných před 1. 5. 2004:
  - stáří vozidla (pro zařazení do EURO norem)
  - druh paliva
  - normovaná průměrná spotřeba paliva

U nákladních vozidel jsou to hmotnost nápravy, počet náprav a také příslušné EURO normy. Pro autobusy jsou pro stanovení základu daně určující EURO normy, druh paliva délka vozidla. U motocyklů pak normovaná průměrná spotřeba paliva a stáří vozidla.

Sazby daně z motorových vozidel:

Všechny sazby níže uvedené jsou uvedené ve stálých cenách roku 2005. Tyto sazby budou dále nominálně indexovány dle míry růstu cen tak, aby reálně neklesaly.

a) *osobní automobily*

Tab. 8. Sazby daně na motorová vozidla pro vozidla registrovaná po 1.5. 2004, (v Kč za rok).

Emise CO2 z vozidla	101–120	121–150	151–165	166–185	186–200	201–220	221–250	251–300	Nad 301
Benzin	800	1200	1600	2400	3400	500	6800	9000	11500
Nafta	900	1400	1900	2800	3900	5800	8000	10800	14000

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Sazby u nafty jsou zvýšeny o tzv. PM-malus - poplatek, který odráží externí náklady způsobené emisemi pevných částic, zatěžujících životní prostředí.

Tab. 9. Sazby daně na motorová vozidla u osobních vozidel registrovaných před 1.5. 2004, zážehový motor, (v Kč za rok).

Průměrná normovaná spotřeba paliva na 100 km dle technického průkazu	Benzín - rok výroby				
	1.1.2004 - 1.5.2004	1.4.2001 - 31.12.2003	1.1.1996 - 31.3.2001	1.1.1993 - 31.12.1995	Starší 1.1.1993
Do 6,5 litrů	1800	2100	2800	3800	4800
6,5 – 8 litrů	2400	2700	3300	4300	5300
8 – 9,5 litrů	3200	3500	4200	5200	6200
9,5 – 11 litrů	4500	4800	5500	6500	7500
11 – 12,5 litrů	6500	6800	7500	8500	9500
12,5 – 14 litrů	8500	8800	9500	10500	11500
Nad 14 litrů	10500	10800	11500	12500	13500

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Tab. 10. Sazby daně na motorová vozidla u osobních vozidel registrovaných před 1.5. 2004, vznětový motor, (v Kč za rok).

Průměrná normovaná spotřeba paliva na 100 km dle technického průkazu	Nafta - rok výroby				
	1.1.2004-1.5.2004	1.4.2001-31.12.2003	1.1.1996-31.3.2001	1.1.1993-31.12.1995	Starší 1.1.1993
Do 6 litrů	2000	2300	3000	4000	5000
6 – 7,5 litrů	2700	3000	3700	4700	5700
7,5 – 9 litrů	3600	3900	4600	5600	6600
9 – 10,5 litrů	4800	5100	5800	6800	7800
10,5 - 12 litrů	6600	6900	7600	8600	9600
12 – 13,5 litrů	8800	9100	9800	10800	11800
Nad 13,5 litrů	11000	11300	12000	13000	14000

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Z důvodu většího dopadu na životní prostředí je u vznětových motorů nastavena vyšší sazba daně.

b) nákladní automobily

Zde uvádím sazby daně pro nákladní automobily s jednou a dvěma nápravami, čím více náprav, tím více samozřejmě stoupá sazba daně. Hodnoty EURO představují emisní limity stanovené EU.

Tab. 11. Sazby daně na nákladní automobily (motorová vozidla s jednou nápravou), (v Kč za rok).

Hmotnost vozidla	EURO 5	EURO 4	EURO 3	EURO 2	EURO 1 a ne-EURO
Do 1 tuny	4400	11000	13750	16500	19800
Nad 1 t do 3,5 t	5200	13000	16250	19500	23400
Nad 3,5 t do 5 t	5800	14500	18125	21750	26100
Nad 5 t do 8 t	6720	16800	21000	25200	30240
Nad 8 t	7200	18000	22500	27000	32400

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Tab. 12. Sazby daně na nákladní automobily (motorová vozidla se dvěma nápravami), (v Kč za rok).

Hmotnost vozidla	EURO 5	EURO 4	EURO 3	EURO 2	EURO 1 a ne-EURO
Do 3,5 t	5200	13000	15600	18200	22100
Nad 3,5 t do 5 t	5680	14200	17040	19880	24140
Nad 5 t do 8 t	6600	16500	19800	23100	28050
Nad 8 t do 12 t	8000	20000	24000	28000	34000
Nad 12 t do 15 t	9680	24200	29040	33880	41140
Nad 15 t do 18 t	12800	32000	38400	44800	54400

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

c) autobusy

EURO 5 bude sice pro autobusy platné od roku 2008, ale vzhledem k tomu, že už u nás jezdí autobusy splňující normu EURO 5 již teď (EKOBUSY na CNG a na LPG), jsou tyto limity aktuální už v dnes.

Klíčovou hodnotou pro stanovení sazby je délka vozidla, protože zohledňuje velikost a hmotnost vozidla, tedy i jeho spotřebu.

Kategorie vycházejí ze struktury podle dotačního titulu Ministerstva dopravy „Program podpory obnovy vozidel městské hromadné dopravy a veřejné linkové autobusové dopravy“.

Normy EURO 1 jsou platné v letech 1992/07, EURO 2 byly platné v letech 1996/01, EURO 3 v letech 2000-01, EURO 4 2001-05 a konečně EURO 5 bylo již zmíněno výše.

Tab. 13. Sazba daně u autobusů na naftu (v Kč).

Délka vozidla (m)	EURO 5	EURO 4	EURO 3	EURO 2	EURO 1 + ne-EURO
Do 7,5	0	15000	10000	15000	32000
Nad 7,5 do 10,7	0	20000	15000	29000	37000
Nad 10,7 do 13	0	24000	29000	33000	41000
Nad 13	0	30000	35000	39000	47000

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Tab. 14. Sazba daně u autobusů na benzín (v Kč).

Délka vozidla (m)	EURO 5	EURO 4	EURO 3	EURO 2	EURO 1 + ne-EURO
Do 7,5	0	11000	5000	9000	25000
Nad 7,5 do 10,7	0	16000	10000	23000	30000
Nad 10,7 do 13	0	20000	24000	27000	34000
Nad 13	0	26000	30000	33000	40000

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Tab. 15. Sazba daně u autobusů na LPG (v Kč).

Délka vozidla (m)	EURO 5	EURO 4	EURO 3	EURO 2
Do 7,5	0	7500	5000	7500
Nad 7,5 do 10,7	0	10000	7500	14500
Nad 10,7 do 13	0	12000	14500	16500
Nad 13	0	15000	17500	19500

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Dále koncepce EDR vyjmenovává vozidla s nárokem na slevu na dani: [11]

- Naftová osobní vozidla s emisemi pevných částic méně než 5 mg/km neplatí PM-malus. Sleva na dani platí do přijetí EURO 5.
- Vozidla s upraveným pohonem na LPG (mimo autobus) mají nárok na slevu na dani ve výši 30 %. Důvodem jsou nižší externí náklady z emisí u vozidel na LPG ve srovnání s vozidly na naftu.
- Vozidla spotřebovávající CNG (stlačený zemní plyn):
  - osobní vozidla s upraveným pohonem na CNG sleva na dani ve výši 80 %;
  - silniční nákladní vozidla s upraveným pohonem na CNG sleva na dani ve výši 80 %;
  - autobusy na CNG mají zvláštní sazby.

Důvodem jsou nižší externí náklady z emisí u vozidel na CNG ve srovnání s vozidly na naftu.

- Vozidla s hybridním pohonem sleva na dani ve výši 60 %. Zdůvodnění: Hybridní vozidla jsou energeticky efektivnější. Díky nižší spotřebě snižují množství

skleníkových plynů o třetinu až polovinu. Zároveň produkují nižší množství emisí NO_x.

- Pro osobní a lehká užitková vozidla splňující normy EURO 5 sleva na dani z motorových vozidel 80 %.
- Pro nákladní vozidla splňující normy EURO 5 sleva na dani 90 % z odpovídajících sazeb EURO 4.
- Pro kombinovanou dopravu u vozidla, které uskuteční v kombinované dopravě ve zdaňovacím období

Více než 120 jízd	sleva 90 % daně
91 – 120 jízd	75 % daně
61 – 90 jízd	50 % daně
31 – 60 jízd	25 % daně.

3.3 Daně z motorových paliv a biopaliv

Sazby spotřebních daní na motorová paliva budou určována podle míry inflace, zvýší se vždy k 1. lednu daného roku, jestliže spotřebitelské ceny vzrostou od poslední úpravy sazeb o více než 5%. Výnos by měl být přerozdělen v rámci státního rozpočtu na snížení jiných daní.

Také dojde ke změně zákona o spotřebních daních a to z důvodu podpory biopaliv a výzkumu v této oblasti. V zákoně o spotřebních daních bude výslovně uvedeno, že biologická složka směsi paliva je od daně osvobozena či je zdaňována nulovou sazbou spotřební daně.

3.4 Výnosy a dopady reformy

Tabulka 16 ukazuje predikci výnosů z EDR. Predikce výnosů vychází z předpokladu, že poměry světových cen energetických surovin zůstanou nezměněné. V případě porušení těchto předpokladů by bylo nutné změnit základní východiska pro výpočet výnosů. Zejména platí, že čím delší horizont predikce, tím větší nejistota proto dlouhodobější predikce je nutno brát pouze orientačně. Největší výnosy by měla přinést daň z motorových

vozidel, což je jistě vzhledem k vzrůstajícímu počtu vozidel a dopadu jejich užívání na ŽP žádoucí.

Metodologie predikce zahrnuje dopady zvýšených cen na spotřebu; sazba daně na elektřinu je vážená podle předpokládané změny užitých paliv v elektroenergetice. [11]

Tab. 16. Predikce celkových očekávaných výnosů EDR, v mld. Kč (stálé ceny roku 2005).

	2007	2009	2011	2013	2015
Elektřina	6,4	12	18,5	23,5	27,3
Hnědé uhlí	3	5,2	7,1	8,4	8,8
Černé uhlí a koks	1,1	1,1	1,1	1,5	1,8
Zemní plyn	1,8	1,7	1,6	2,3	2,9
Motorová vozidla	21,7	19,9	18,1	16,4	14,7
CELKEM	34	39,5	46,2	51,7	55,6
Z toho:					
domácnosti	40%	37%	35%	34%	33%
energetika+průmysl	60%	63%	65%	66%	67%

Zdroj: *Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.*

Využití výše uvedených výnosů vychází samozřejmě ze základní myšlenky EDR: že nepovede ke zvýšení celkové daňové zátěže. Koncepce navrhuje dva základní způsoby využití výnosů.

První možností je snížení sazby příspěvků na sociální zabezpečení, zejména povinných příspěvků na státní politiku zaměstnanosti placené jak zaměstnanci, tak zaměstnavateli.

Druhá varianta představuje zvýšení nezdanitelného základu daně z příjmu fyzických osob nebo je možná také kombinace obou variant.

Co se týče dopadů zavedení EDR v ČR, je zřejmé že zmiňované sazby povedou ke zvýšení reálných cen paliv pro domácnosti (uhlí, elektřina, teplo), a také dojde k nárůstu výdajů z důvodů zavedení daně z motorových vozidel.

V následující tabulce 17 uvádím absolutní průměrné výdaje za rok na paliva u daných skupin obyvatelstva podle velikosti bydliště. Domácnosti EA představují domácnosti s ekonomicky aktivními členy. Je vidět, že nejvíce postiženou skupinou obyvatel budou důchodci ve středních a malých obcích, jejichž výdaje na energie představují více než 15%

jejich celkových výdajů. Toto procento se bude samozřejmě od roku 2007 až do roku 2015 spolu s vzrůstajícím daňovým zatížením navrhovaným koncepcí dále zvyšovat.

Tab. 17. Průměrné výdaje domácností na energie/procentní podíl (Kč/rok, 2003), (velká města nad 100000 obyvatel, malé obce pod 50000 obyvatel).

	Velká města	Střední obce	Malé obce
Domácnosti důchodců	18 973/14,5%	19 240/15,4%	21 652/15,1%
Domácnosti EA, příjem menší než 2*ŽM	23 886/12,0%	24 483/11,9%	23 491/11,0%
Domácnosti EA, příjem mezi 2-2,5*ŽM	25 138/10,5%	25 391/10,2%	23 887/9,8%

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Další tabulka (Tab. 18) udává odhad zvýšení výdajů na energie při aplikaci sazeb navržených v rámci EDR pro roky 2007 a 2011; predikce zvýšení výdajů obsahuje odhad dopadu zvýšených cen na spotřebu energií.

Z tabulky vyplývá, že nejvíce budou zatíženy zvýšením cen energií domácnosti v menších obcích, zejména však ty s nízkými příjmy. Nejvyšší zvýšení průměrných výdajů nastane u uhlí a tepla (10 až 17%), nejmenší u zemního plynu (kolem 3%).

Tab. 18. Odhad průměrného zvýšení výdajů na energie vybraných skupin domácností – EDR 2007/2001 (v %).

	Velká města	Střední obce	Malé obce
Domácnosti důchodců	+3,1%/+9,2%	+3,0%/+8,9%	+3,0%/+9,2%
Domácnosti EA, příjem menší než 2*ŽM	+3,6%/+10,4%	+3,4%/+10,0%	+3,1%/+9,4%
Domácnosti EA, příjem mezi 2-2,5*ŽM	+3,5%/+10,4%	+3,3%/+9,7%	+3,2%/+9,7%

Zdroj: Koncepce ekologické daňové reformy v ČR.

Bude samozřejmě nutné určitým způsobem kompenzovat tyto nežádoucí dopady zvýšeného zdanění energií, elektřiny a motorových vozidel hlavně nízkopříjmovým skupinám domácností, mezi které patří hlavně lidé v penzi, kterých se snížení daní souvisejících s prací nedotkne.

Tato kompenzace by měla vycházet z následujících principů: [11]

- nebudou zavedené žádné zmírňující opatření ve formě zavedení duálních sazeb nebo nezdanitelného prahu spotřeby,

- sociální dopady budou kompenzovány úpravou systému sociálních dávek nebo podpor,
- sociální dopady budou dále kompenzovány poskytováním dotací a půjček s nulovým úvěrem na opatření vedoucí ke snížení spotřeby energie,
- celková částka věnovaná na tyto kompenzace (prostřednictvím upravených sociálních dávek a podpor) na opatření ke snížení spotřeby energií nebude vyšší než predikované zvýšení výdajů u všech domácností,
- kompenzační opatření se budou vztahovat na přesně definovanou skupinu domácností; tyto domácnosti budou definovány podle podílu výdajů na teplo, elektřinu a energetické výrobky na celkových čistých příjmech domácnosti. Nárok na podpory na opatření mají i FO nebo PO provozující domovy důchodců, domovy s pečovatelskou službou, domovy pro matky s dítětem apod.

Kromě těchto negativních dopadů by však měla by měla EDR přinést do těchto sektorů také pozitiva. Díky sníženému daňovému zatížení práce dojde ke zlepšení situace u domácností, jejichž členové jsou nezaměstnaní, kteří díky stimulaci pracovního trhu podpořené reformou, mohou snadněji najít práci.

Dále EDR přispěje ke zlepšení kvality ŽP, v důsledku čehož dojde ke snížení nemocnosti a úmrtnosti a také ke zvýšení blahobytu obyvatelstva.

3.5 Závěrečné zhodnocení

Na závěr bych si dovilil popsanou koncepci EDR v ČR zhodnotit. Je naprosto zřejmé, že tento druh reformy je potřebný a kvůli existenci směrnic EU dokonce nutný. Principy ze kterých koncepce vychází jsou samozřejmě v pořádku. Pozastavil bych se spíše nad vyšší zvolených sazeb u některých komodit. Například u hnědého uhlí Směrnice stanovuje daň na vyráběnou elektrickou energii z hnědého uhlí na méně než 65 Kč/MWh pro komerční využití (součet daně za uhlí a za elektrickou energii) a méně než 130 Kč/MWh pro nekomerční užití. Současně navrhovaná koncepce však pro rok 2007 navrhuje daň ve výši 200 Kč/MWh. Navržená daň je tak zhruba 1,5 - 3x vyšší, než jakou požaduje Směrnice, což by vedlo k razantnímu zvýšení cen elektřiny a tepla. Do roku 2015 se navíc počítá s dalším nárůstem. Toto zdražení by mohlo vést ke snížení konkurenceschopnosti ekonomických subjektů oproti subjektům jiných států, které se budou držet sazeb navržených Směrnicí.

Dále by mohlo být problémem, že sazby daní jsou stanoveny plošně a tudíž nemusí vždy zohledňovat úroveň použité technologie a tedy vliv na životní prostředí. Energetický podnik, který by chtěl vylepšit technologii výroby energie na ekologicky šetrnější úroveň, je při stejném výrobním účinku postihován za pořízení moderního zařízení, protože ekologická daň se zůstane i tak na stejné úrovni. Koncepce EDR by tak při přijetí současných sazeb by subjekty ekologicky nemotivovala a neměla by požadovaný vliv na používání ekologicky šetrnějších technologií. Koncepce také nezohledňuje podniky, účastníci se obchodování s emisemi.

Dále zůstává otázkou, jak budou nastavena opatření kompenzující vyšší náklady se spotřebou energií např. pro důchodce, kterých se snížení zdanění práce dotkne nejméně, protože je zřejmé, že již nyní je sociální systém velmi složitý a zapracování dalších dávek by systémem učinilo ještě více neprůhledným.

Podle mého názoru vychází navržená koncepce všeobecně ze správných principů. Na základě výše zmíněných argumentů bych však doporučil držet se u některých sazeb výše stanovené Směrnici a nevystavovat ekonomické subjekty a domácnosti v ČR nadměrnému zatížení i vzhledem k ekonomické úrovni našeho státu. Než přehnaně zdražovat, bylo by jistě prospěšnější podporovat rozvoj moderních domácích zdrojů a tím umožnit podnikatelským subjektům investovat do zvyšování jejich účinnosti, snižování emisí a dalších negativních vlivů, proto bych se jistě zaměřil i na současnou daňovou soustavu a zapracoval bych do ní více úlev či osvobození od daně v souvislosti s používáním ekologicky šetrných technologií, s cílem spíše pozitivně stimulovat ekonomické subjekty k ochraně ŽP než je až následně trestat za jeho znečišťování.

I proto doufám, že nová verze koncepce, vypracovaná Ministerstvem životního prostředí na začátku roku 2006, o které jsem se zmínil v závěru teoretické části, přinese zlepšení, neboť mnoho času do začátku roku 2008, kdy má být koncepce přijata, již nezbyvá.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabýval problematikou zavedení ekologické daňové reformy v České republice.

V první, teoretické části jsem popsal nástroje, které používá politika na ochranu životního prostředí. Patří mezi ně nástroje administrativně-právní (např. standardy, správní akty vydané státním úřadem, povolení na ochranu životního prostředí ad.). Dále ekologická politika využívá především ekonomické nástroje, vedoucí k regulaci znečišťování ŽP. Nejvýznamnější jsou poplatky (zejména poplatky za znečišťování ovzduší, poplatky za vypouštění odpadních vod a poplatky za ukládání odpadů). Mezi dalšími nástroji můžeme zmínit depozitně refundační systémy, obchodovatelná povolení, dotace či půjčky. K nejnovějším nástrojům řadíme také ekologické daně, ze kterých vychází mnou popisovaná ekologická daňová reforma.

V praktické části jsem nejprve analyzoval současnou daňovou soustavu ČR. Zjistil jsem, že téměř v každé dani je zakomponován nějaký ekologický prvek ať již ve formě osvobození od daně, či daňového zvýhodnění, úlevy apod. pro komodity s příznivým vlivem na životní prostředí. Je však zřejmé, že počet těchto prvků je nedostatečný a také tyto prvky nedokáží požadovaně stimulovat ekologicky šetrné chování, tudíž je jasné, že problémy se znečišťováním ŽP je nutné řešit pomocí reformy daní, kterou se zabývám v závěru své práce.

Mnou analyzovaná Koncepce EDR v ČR z konce roku 2005 vychází ze směrnice EU 2003/96/ES, která předepisuje všem členským státům zavést minimální sazby daně na pohonné hmoty, paliva a elektřinu. ČR má tuto povinnost splnit do 1.1. 2008. I proto musela ČR rychle přistoupit k řešení této otázky a na konci loňského roku byla představena koncepce ekologické daňové reformy. Ta zavádí nově zdanění elektřiny a energetických produktů pro výrobu tepla, daň z motorových vozidel a daně z motorových paliv a biopaliv. Názory na tuto koncepci se samozřejmě různí, podle toho na jaké straně barikády se odborníci, zabývající se reformou nacházejí. Odborníci z technické oblasti většinou hodnotí reformu jako příliš přísnou a neefektivní, naopak ekologové by zřejmě v zájmu zabránění dalšího znečišťování ŽP přistoupili ještě k rasantnějším změnám.

Podle mého názoru současná koncepce vychází ze správných principů, je však podle mě jen prvním krokem ke konečnému řešení, který má podnítit diskusi. Některé sazby daní

jsou stanoveny výše než stanovuje Směrnice, což by mohlo vést ke konkurenčnímu znevýhodnění ekonomických subjektů oproti jiným státům, které se budou držet sazeb stanovených Směrnicí a budou mít tedy sazby nižší. Dále by tyto sazby např. u hnědého uhlí vedly k velkému zdražení energií hlavně v dalších letech působení reformy. Proto si myslím, že by se Česká republika měla alespoň v prvních letech držet sazeb stanovených Směrnicí a nevystavovat zejména nízkopříjmové složky obyvatelstva většímu zdanění než je nutné. Současně s prací na reformě by bylo příhodné také doplnit současnou daňovou soustavu o další ekonomické prvky s cílem snažit se ekonomické subjekty spíše pozitivně stimulovat k ochraně ŽP a používání moderních šetrnějších technologií.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace:

- [1] KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. Praha: ASPI Publishing, 2003. ISBN 80-86395-84-7.
- [2] MOLDAN, B. A KOL. *Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-434-9.
- [3] RITSCHELOVÁ, I., TOŠOVSKÁ, E., SEJÁK, J., HÁJEK, M. *Úvod do ekonomiky životního prostředí*. Ústí nad Labem: Fakulta životního prostředí Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2004. ISBN 80-7044-581-5.
- [4] ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie s praktickou aplikací*. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-413-9.

Internetové zdroje:

- [5] *Analýza koncepce ekologické daňové reformy*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www:
<<http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=3338>>
- [6] *Daňový systém České republiky*. [online]. [cit. 2006-11-29]. Dostupné na www:
<<http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/SID-53EDF4E6-B88C15E3/cds/xsl/284.html?year=> >
- [7] *Ekologická daňová reforma*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www:
<<http://www.hnutiduha.cz/publikace/studie/edr.pdf>>
- [8] *Ekologická daňová reforma*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www:
<<http://www.ekokomfort.cz/?clanek=ekologicka-danova-reforma> >
- [9] *Ekologická daňová reforma v České republice*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www:
<<http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma/KONFERENCE/FSV%20112002/Ambrozek%20cz.doc>>
- [10] JÍLKOVÁ, J., SLAVÍK, J. *Možnosti využití obchodovatelných povolení v odpadovém hospodářství*. [online]. [cit. 2006-11-22]. Dostupné na www:
<http://odpadyservis.ihned.cz/1-10005060-15197850-E00000_detail-9a>

- [11] *Koncepce ekologické daňové reformy*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <<http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=15&i=33#492> >
- [12] *Koncept environmentální daňové reformy v České republice*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma/Alt_rozpocet/Milan%20%20Varianta%20a%20koncept%20EDR%20v%20CR.doc >
- [13] KOVÁŘ, J. *Analýza ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR*. [online]. [cit. 2006-11-27]. Dostupné na www: <<http://www.czp.cuni.cz/knihovna/undp/studie/S37.htm>>
- [14] OTTOVÁ, J. *Směrnice 2003/96/ES o zdanění paliv a energie a její dopady na podniky*. [online]. [cit. 2006-11-29]. Dostupné na www: <[http://www.env.cz/AIS/webpub.nsf/\\$pid/MZPAKFC2A186/\\$FILE/OEZPprispevek_Smer_nice_ES-20050404.doc](http://www.env.cz/AIS/webpub.nsf/$pid/MZPAKFC2A186/$FILE/OEZPprispevek_Smer_nice_ES-20050404.doc)>
- [15] *Podpoří ekologická daňová reforma rozvoj výroby energií z obnovitelných zdrojů? (I)*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <<http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=3119> >
- [16] *Podpoří ekologická daňová reforma rozvoj výroby energií z obnovitelných zdrojů? (II)*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <<http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=3248> >
- [17] *Podpoří ekologická daňová reforma rozvoj výroby energií z obnovitelných zdrojů? (III)*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <<http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=3271> >
- [18] POLANECKÝ, K. *Radioaktivní odpady z jaderných elektráren*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <<http://www.hnutiduha.cz/publikace/infolisty/energetika/odpad/odpad.htm> >
- [19] *Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <http://www.enviweb.cz/?env=voda_archiv_gbaec/Poplatky_za_vypousteni_odpadnich_vod_do_vod_povrchovych.html>
- [20] *Sazba daně z minerálních olejů*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www: <http://www.finance.cz/home/dane_a_audit/neprime/spotrebn/mineral/ >

[21] *Směrnice 2003/96/ES záměry a implikace pro členské státy*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www:

<http://www.conpro.cz/data/1158510239/Tesa%C5%99ov%C3%A1_Evropsk%C3%A1%20komise.pdf >

[22] *Směrnice Rady 2003/96/ES*. [online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www:

<<http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma/EDR/32003L0096-CZ.doc> >

[23] ZIMMERMANOVÁ, J. *Příprava ekologické daňové reformy v České republice*.

[online]. [cit. 2006-11-26]. Dostupné na www:

<http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma/konference/seminar_6_2006/zimmermannova.pdf >

Legislativa:

[24] Vyhláška č. 617/1992 Sb., o podrobnostech placení úhrad z dobývacích prostorů a z vydobytých vyhrazených nerostů

[25] Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů

[26] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých dalších zákonů

[27] Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech

[28] Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

[29] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

[30] Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BAT	Best available technology
CO ₂	Oxid uhličitý
ČR	Česká republika
DPFO	Daň z příjmu fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty
DPPO	Daň z příjmu právnických osob
EA	Ekonomicky aktivní
EOCD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
FO	Fyzická osoba
DPH	Daň z přidané hodnoty
Kč	Korun českých
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
PO	Právnická osoba
SO ₂	Oxid siřičitý
ŽP	Životní prostředí

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Výnosy daní a poplatků k ochraně životního prostředí v ČR 2001, zdroj: Ščasný, 2003. ....</i>	<i>18</i>
--	-----------

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle zdrojů financování v roce 2003.....</i>	<i>19</i>
<i>Tab. 2. Daňová pásma v ČR pro rok 2006. ....</i>	<i>30</i>
<i>Tab. 3. Sazby silniční daně u osobních vozidel.....</i>	<i>32</i>
<i>Tab. 4. Sazby spotřební daně (jen pro komodity související s ochranou životního prostředí). ....</i>	<i>36</i>
<i>Tab. 5. Minimální sazby daně pro elektrickou energii a paliva podle Směrnice 2003/96/ES.....</i>	<i>39</i>
<i>Tab. 6. Sazby daní na elektřinu, dle užitého paliva při výrobě elektřiny, v Kč/kWh (v běžných cenách). ....</i>	<i>43</i>
<i>Tab. 7. Sazby daní pro energetické výrobky pro výrobu tepla, v Kč/GJ spalného tepla (v běžných cenách). ....</i>	<i>44</i>
<i>Tab. 8. Sazby daně na motorová vozidla pro vozidla registrovaná po 1.5. 2004, (v Kč za rok). ....</i>	<i>46</i>
<i>Tab. 9. Sazby daně na motorová vozidla u osobních vozidel registrovaných před 1.5. 2004, zážehový motor, (v Kč za rok). ....</i>	<i>46</i>
<i>Tab. 10. Sazby daně na motorová vozidla u osobních vozidel registrovaných před 1.5. 2004, vznětový motor, (v Kč za rok). ....</i>	<i>47</i>
<i>Tab. 11. Sazby daně na nákladní automobily (motorová vozidla s jednou nápravou), (v Kč za rok). ....</i>	<i>47</i>
<i>Tab. 12. Sazby daně na nákladní automobily (motorová vozidla se dvěma nápravami), (v Kč za rok). ....</i>	<i>48</i>
<i>Tab. 13. Sazba daně u autobusů na naftu (v Kč). ....</i>	<i>48</i>
<i>Tab. 14. Sazba daně u autobusů na benzín (v Kč). ....</i>	<i>49</i>
<i>Tab. 15. Sazba daně u autobusů na LPG (v Kč). ....</i>	<i>49</i>
<i>Tab. 16. Predikce celkových očekávaných výnosů EDR, v mld. Kč (stálé ceny roku 2005). ....</i>	<i>51</i>
<i>Tab. 17. Průměrné výdaje domácností na energie/procentní podíl (Kč/rok, 2003), (velká města nad 100000 obyvatel, malé obce pod 50000 obyvatel). ....</i>	<i>52</i>

Tab. 18. Odhad průměrného zvýšení výdajů na energie vybraných skupin domácností

– EDR 2007/2001 (v %). 52